

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT

**PRIMERJAVA ŠPORTNIH DEJAVNOSTI
V OKVIRU SLOVENSKEGA IN
ŠPANSKEGA KURIKULUMA ZA VRTCE**

SANDRA GRBEC

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT
Specialna športna vzgoja
Elementarna športna vzgoja

**PRIMERJAVA ŠPORTNIH DEJAVNOSTI V OKVIRU
SLOVENSKEGA IN ŠPANSKEGA KURIKULUMA ZA VRTCE**

DIPLOMSKO DELO

MENTOR:

izr. prof. dr. Mateja Videmšek

RECENZENT:

izr. prof. dr. Jože Štihec

KONZULTANT:

izr. prof. dr. Damir Karpljuk

AVTORICA: SANDRA GRBEC

Ljubljana, 2010

Dr. Mateji Videmšek se najlepše zahvaljujem za vse koristne informacije in strokovno pomoč pri izdelavi diplomske naloge.

Ključne besede: predšolski otroci - kurikulum za vrtce - Španija - Slovenija - gibanje

PRIMERJAVA ŠPORTNIH DEJAVNOSTI V OKVIRU SLOVENSKEGA IN ŠPANSKEGA KURIKULUMA ZA VRTCE

Sandra Grbec

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, 2009

Specialna športna vzgoja, Elementarna športna vzgoja

Strani: 68

Tabele: 7

Grafi: 2

Literatura: 4

IZVLEČEK:

V diplomskem delu smo med seboj primerjali slovenski in španski sistem vrtcev na splošni in športni ravni. V prvem delu smo opisali slovenski kurikulum s standardi, ki veljajo pri nas, v drugem delu predstavili španski kurikulum na področju gibalnih dejavnosti, tretji del pa obsega ugotovitve in primerjavo med slovenskim in španskim vrtcem.

Kurikulum predstavlja osnovni dokument o izobraževalnem sistemu za vrtce. Vsem delavcem v vzgoji in izobraževanju daje strokovno podlago za njihovo delo. Poudarek daje celoti interakcij in izkušenj ter vključuje številne pogoje in ovire, ki omogočajo in onemogočajo uresničevanje tako zapisanega kurikulumu, kot tudi široko polje t. i. prikritega kurikulumu.

Diplomsko delo bo v pomoč vsem, ki jih zanima primerjava slovenskega in španskega sistema vrtcev kot podlaga za nadaljnje primerjave in vsem, ki bodo med seboj primerjali druge države na področju vrtcev.

Key words: preschool children - curriculum for preschool - Slovenia - Spain - physical activity

Comparison of sports activities in the framework of Slovene and Spanish preschool curriculum

Sandra Grbec

University of Ljubljana, Faculty of Sport, 2009

Special sport education, Elementary sport education

Pages: 68

Tables: 7

Graphs: 2

Reference and resources: 4

Abstract:

In this seminar paper Slovene and Spanish school systems for preschool will be compared on basic and sport level. In the first part, the Slovene curriculum with its standards, which apply in Slovenia, will be analyzed, in the second part the Spanish curriculum regarding physical activity will be represented while the third and last part consists of findings and comparison between the Slovene and Spanish preschool.

The curriculum represents the basic document on the educational system for preschool. It offers professional background for working to everyone employed in education. It gives emphasis on a number of interactions and experience and includes numerous conditions and obstacles, which enables and hinder the established curriculum as well as the wider field of the hidden curriculum.

This seminar paper will prove helpful to everyone interested in the differences between the Slovene and Spanish preschool system as the comparison for further analysis and to who will compare other countries in the field of preschool.

KAZALO

1. UVOD	7
2. PREDMET IN PROBLEM	9
2.1 POMEN GIBALNIH DEJAVNOSTI V PREDŠOLSKEM OBDOBJU	9
2.2 VRTEC ALI DOMAČA VZGOJA	12
2.3 POMEN IN VLOGA ŠPORTA V ŽIVLJENJU SODOBNE DRUŽINE	13
2.3.1 OTROK IN DRUŽINA	13
2.3.2 PASTI SODOBNEGA ŽIVLJENJSKEGA SLOGA	15
2.4 KURIKULUM KOT NACIONALNI DOKUMENT	16
2.4.1 KAJ JE KURIKULUM?	16
2.4.2 SESTAVINE KURIKULA	17
2.4.3 VRSTE KURIKULOV	17
2.4.4 PREDŠOLSKA REALNOST ali SKRITI KURIKULUM	18
2.4.5 OBLIKOVANJE KURIKULA	19
2.5 KURIKULUM ZA VRTCE	19
2.5.1 CILJI KURIKULA ZA VRTCE	20
2.6 GIBANJE	20
2.6.1 GIBALNE SPOSOBNOSTI	21
2.6.2 GIBALNI RAZVOJ OTROKA	22
2.6.3 TELESNI RAZVOJ IN GIBALNE DEJAVNOSTI	23
2.6.4 GLOBALNI CILJI	23
2.7 GIBALNE SPOSOBNOSTI OTROK	25
2.7.1 OTROCI DO TRETJEGA LETA	25
2.7.2 PRIMERI DEJAVNOSTI OD 1. DO 3. LETA	25
2.7.3 OTROCI OD TRETJEGA DO ŠESTEGA LETA	26
2.7.4 PRIMERI DEJAVNOSTI OD 3. DO 6. LETA	26
2.8 ŠPORTNI PRIPOMOČKI IN IGRALA	27
2.9 DEFINICIJA VRTCEV	29
2.10 STANDARDIZIRANI PRIPOMOČKI	29
2.10.1 NORMATIVNA IZHODIŠČA ZA OBLIKOVANJE ŠPORTNE IGRALNICE	30
2.11 OBLIKE GIBALNIH DEJAVNOSTI V VRTCU	32
2.11.1 PESTROST DEJAVNOSTI	37
2.11.2 PRIMERI DEJAVNOSTI	38
2.12 VLOGA ŠPORTNEGA PEDAGOGA V VRTCIH	39
2.13 POMEN ŠPORTNIH DEJAVNOSTI ZA PREDŠOLSKO OTROK	40
2.14 ORGANIZACIJSKE OBLIKE PREDŠOLSKO ŠPORTNE VZGOJE	41
2.15 OTROK IN IGRA	41
3. CILJI	43
4. METODE DELA	44
5. ŠPANSKI KURIKULUM	45

5.1 CILJI PREDŠOLSKEGA IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA V ŠPANSKIH VRTCIH	45
5.2 NORMATIVI IN STANDARDI.....	46
5.3 IGRA IN VARNOST	46
5.3.1 IGRE.....	46
5.3.2 POMEN IGRE.....	48
5.5 PRIMERJAVA SLOVENSKEGA IN ŠPANSKEGA PREDŠOLSKEGA SISTEMA	51
5.6 DODATNI ŠPORTNI PROGRAM V SLOVENIJI	59
5.6.1 PROGRAM ZLATI SONČEK.....	59
5.6.2 DODATNI ŠPORTNI PROGRAM ZA PREDŠOLSKE OTROKE V ŠPANJI...	61
6. SKLEP	62
7. LITERATURA:	64

1. UVOD

Igra in gibanje sta naravni potrebi otroka, še posebej v predšolskem obdobju in v prvih letih šolanja. V tem obdobju predstavlja igra tudi osnovno obliko in vsebino dejavnosti, s katero učenec razvija ne le gibalne in funkcionalne sposobnosti, temveč tudi spoznavne ter se navaja na delo v skupini in spoštovanje različnih pravil.

Predšolska leta so obdobje prehoda, ko otroci postanejo manj odvisni od staršev in se vse bolj zanašajo nase. Ker obožujejo odrasle, se vseeno trudijo, da bi jih ubogali. Med tretjim in petim letom starosti se otroci selijo iz sveta pravljic v resnični svet. Predšolski otroci postanejo bolj racionalni misleci, ki znajo bolje slediti navodilom in pravilom. Pričenjajo tudi razumevati koncept posledic - ta sprememba jih pripravlja na naloge, ki so pred njimi (Gavin idr., 2007).

V predšolskih letih se pri otrocih oblikuje osebnost. Niso več malčki, izbruhi jeze so manj pogosti in bolj so pripravljeni sodelovati – otroci te starosti se zelo trudijo, da bi ugajali staršem. Radi so udeleženi v vsem, kar se dogaja okoli njih.

Gibalni razvoj otrok v zgodnjem obdobju, tja od 3. do 6. leta starosti, je izjemno pomemben, zato imajo starši, vzgojitelji in učitelji v tem starostnem obdobju odločilno vlogo. Predšolski otrok zadovoljuje svoje potrebe po gibanju z močno gibalno aktivnostjo. Starši, vzgojitelji in učitelji, ki v rani mladosti delajo z otroki, bi morali to energijo pravilno usmerjati. Večina otrok preseneča odrasle s svojo neizčrpno energijo in neutrudljivostjo. Otroci se skozi gibanje celovito razvija, z gibanjem se uči, sprosti, veseli in spozna samega sebe (Škof, 2002).

V razvoju otroka spadata gibanje in zaznavanje skupaj. Če je otrokova potreba po gibanju omejena, ne more sprejeti dovolj čutnih informacij in jih predelati. Z različnimi gibalnimi dejavnostmi pa malček tudi doživlja svoje telo, pridobiva nove gibalne izkušnje, razvija samopodobo. Otroka je potrebno navajati na zdrav način življenja, v katerem bo dovolj gibanja, zdravega športa in zdrave prehrane že v vrtcu.

Dejavni otroci razvijajo samozavest, čutijo, da nadzorujejo svoje telo, in so redkeje pretežki. Ob telesnih dejavnostih se učijo lovljenja ravnotežja in usklajevanja gibov, porabljajo kalorije in si krepijo mišice. In podobno kot velja za odrasle, z gibanjem tudi otroci blažijo stres.

Optimalen razvoj sposobnosti, nagnjenj in interesov do kolektivnega dela in individualnega ustvarjanja vseh otrok je eno od osnovnih izhodišč vzgojno-izobraževalnega procesa. Otroci se med seboj zelo razlikujejo, zato se razlikujejo tudi njihove gibalne sposobnosti. Vadba mora biti prilagojena vsem otrokom, tudi manj sposobnim, saj jih ne želimo odvrniti od športne aktivnosti. Potrebno je

upoštevati različnost otrok in temu primerno tudi prilagoditi vadbo. Pedagog upošteva načelo, da napredujejo vsi otroci.

Otroci imajo veliko koristi od telesnih dejavnosti.

Otrok, ki je dejaven, bo (Gavin idr., 2007):

- krepil mišice in imel močnejše kosti,
- vitkejši, ker gibanje pomaga nadzorovati maščobe,
- uravnaval telesno težo,
- zmanjšal tveganje, da dobi sladkorno bolezen tipa 2,
- znižal krvni tlak in raven holesterola v krvi,
- imel boljši odnos do življenja.

Redna vadba krepi tudi srčno mišico, kar povečuje njeno učinkovitost.

Otroci te starosti se radi gibajo in plešejo. Predšolski otroci odkrivajo skupno igro s prijatelji in se ne igrajo sami, kot to počnejo malčki. Predšolski otroci bi morali imeti vsaj 30-60 minut strukturirane igre na dan. Poleg tega morajo imeti še vsaj eno uro – pa tudi več ur – prostega igranja na dan. Fizična sposobnost je pomembna za dobro počutje. Aerobne vaje vzdržljivosti, ki zelo pogosto vključujejo tek, so zelo znane kot eno najučinkovitejših sredstev telovadbe. Da bi vključili aerobne vaje, kot je tek, v vsakdanje navade, je koristno začeti v zgodnjem otroštvu in izkoristiti dejstvo, da je spontana aktivnost naravnana v življenju otroka. Vse bolj je nujna prevencija pred kardiovaskularnimi boleznimi že v otroštvu. Vsaj v predšolskem obdobju razen otrokove igre in gibalnih dejavnosti v naravi nimajo bolj ustreznih pripomočkov za spodbuden razvoj otrokove osebnosti. Če v tem obdobju zamudimo ta trening volje, je kasneje razumljivo, da otroci ne marajo telovadbe, pohodov, tekmovanj, ker vedo, da se bodo morali preveč mučiti, bojijo pa se tudi soočanja z resnico, kam v skupini spadajo (Zalokar in Divjak, 1996).

Lahko bi rekli, da z gibanjem otrok že v prvih dneh svojega življenja na nek način začne z bojem za obstanek. Že majhen dojenček s svojimi gibi izraža svoje želje in potrebe, saj je to takrat njegovo glavno sredstvo komunikacije. Vse dokler se otrok ne nauči govoriti, si pri doseganju zelenega pomaga z gibanjem. Ko še ne zna hoditi, se priplazi do stvari, ki jo želi, pokaže nanjo in na ta način komunicira z ljudmi, ki ga obdajajo. S hojo se otroku življenje bistveno poenostavi, saj ni več odvisen od drugih, ampak lahko že sam raziskuje in dosega stvari okoli sebe. Če poenostavimo, več kot je v človekovem življenju gibanja, uspešnejše in bolj zdravo je njegovo življenje. Zato je zelo pomembno že od vrtca naprej, da imajo otroci v svojem vsakdanjem življenju dovolj gibalnih dejavnosti, s katerimi bogatijo svoje gibalne in spoznavne izkušnje.

Športnovzgojna dejavnost je namenjena spreminjanju človeka. Dokler je človek v fazi rasti, razvoja in dozorevanja, so procesi, ki so namenjeni spreminjanju njegove osebnosti, še posebno učinkoviti. Zato ima športnovzgojna dejavnost za mladega človeka izjemen pomen. Vpliva na številne sposobnosti in značilnosti mladega človeka, posebno pa je namenjena razvijanju in stopnjevanju gibalnih sposobnosti, ki pogojujejo uspešnost v katerikoli športni dejavnosti in zagotavljajo neokrnjenost in uravnoteženost celotne človekove osebnosti (Strel, Šturm in Ambrožič, 1982).

2. PREDMET IN PROBLEM

Vrtec je prva uradna institucija, s katero se seznani otrok pred vstopom v šolo. In že tu si je potrebno začeti prizadevati za čim bolj razgibano preživljanje časa, ki ga otroci preživijo v vrtcu. Prav zato je strokovno načrtovana, organizirana in pravilno usmerjena športna vzgoja potrebna in nujna za otrokov celostni razvoj (Videmšek, 1994).

Vrtec ima torej poleg staršev zelo pomembno vlogo vzgoje na vseh področjih življenja. V vrtcu pridobijo otroci mnoge navade, ki so jim bile prej povsem tuje. Naučijo se socialne komunikacije, upoštevanja pravil, spoštovanja drugih, poleg vsega tega pa se s pravnimi zgledi lahko naučijo veliko tudi na gibalnem področju. Seveda pa jim moramo to tudi omogočiti. Ponuditi jim moramo čim več različnih oblik gibalnih dejavnosti, pri katerih nikakor ne smemo pozabiti na varnost.

Gibanje je eden temeljnih elementov otrokovega razvoja, saj vpliva tudi na ostala področja. Zelo pomembno je, da navajamo otroka na gibanje oziroma šport v zgodnji mladosti, ko lahko v največji meri vplivamo na razvoj njegovih motoričnih sposobnosti. Zlasti pomembno je obdobje do tretjega leta starosti, velik napredek v razvoju motoričnih sposobnosti pa dosežemo do šestega leta starosti. Z gibanjem ponudimo otroku tudi enega od koristnih načinov preživljanja prostega časa (Henigman, 2008).

2.1 POMEN GIBALNIH DEJAVNOSTI V PREDŠOLSKEM OBDOBJU

Predšolsko obdobje obsega čas od otrokovega rojstva do sprejema v šolo. Aktivnost otroka v prvih letih življenja je podlaga za kasnejše gibalne dejavnosti, hkrati pa vpliva na razvoj njegovih spoznavnih procesov, na socialni in emocionalni razvoj. V tem obdobju moramo zato poskrbeti za optimalen razvoj gibalnih sposobnosti, sistematično posredovati osnovna gibalna znanja, z ustreznimi vsebinami in oblikami športne vzgoje pa spodbuditi otrokovo aktivnost in ustvarjalnost in omogočiti razvoj njegove osebnosti (UL RS, 13.3. 2000, v Videmšek, Drašler in Pišot, 2003).

Otrok se rodi z določenimi dispozicijami, ki so mu prirojene, vendar je od okolja in otrokove lastne aktivnosti odvisno, v kolikšni meri se bodo dejansko razvile. Če so možnosti za gibanje in vplivi okolja v predšolskem obdobju za otroke neustrezni, le-ti ne dosežejo optimalnega razvoja glede na svoj genetski potencial. Sposobnosti in lastnosti, ki jih otroci pravočasno ne osvojijo, kasneje zelo težko, ali pa sploh ne razvijejo (Videmšek in Pišot, 2007).

Ker se otrok v predšolskem obdobju še ni sposoben sam odločati, so torej starši tisti, ki otroka usmerijo ali pa ga ne usmerijo v gibalne dejavnosti. Oni so tisti, ki svojemu otroku omogočijo ali pa mu ne omogočijo, da bi začel dovolj zgodaj razvijati svoje sposobnosti in dispozicije. Mnogi tega ne naredijo zato, ker tudi sami niso športno aktivni, pri nekaterih so problem finance, največ pa je takšnih, ki jim enostavno primanjkuje časa, da bi svoje otroke vozili na gibalne dejavnosti ali se celo sami ukvarjali z njimi. S tem svoje otroke prikrajšajo za življenjsko pomembne stvari.

Športna vzgoja in prvo seznanjanje s športnimi aktivnostmi v predšolskem obdobju je bistveni sestavni del skupne predšolske vzgoje. Otrokom moramo v tem času omogočiti številne gibalne dejavnosti, ki morajo biti strokovno vodene. Z ustrezno izbranimi vsebinami, oblikami in metodami dela v okviru predšolske športne vzgoje lahko vplivamo tudi na razvoj in odnose med gibalnimi, spoznavnimi, čustvenimi in socialnimi komponentami otrokove osebnosti. Pomembno je, da otrok sprejema katerokoli aktivnost z zanimanjem in veseljem in ravno pri športni vzgoji lahko hitro dosežemo visoko motiviranost otrok (Videmšek, Drašler in Pišot, 2003).

Otrokovo doživljanje in dojemanje sveta temelji na informacijah, ki izvirajo iz njegovega telesa, zaznavanja okolja, izkušenj, ki jih pridobi z gibalnimi dejavnostmi in gibalno ustvarjalnostjo v različnih situacijah. Z gibanjem otrok zaznava in odkriva svoje telo, preizkuša, kaj telo zmore, doživlja veselje in ponos ob razvijajočih se sposobnostih in spretnostih ter gradi zaupanje vase. Hkrati daje gibanje otroku občutek ugodja, varnosti, veselja, torej dobrega počutja. V gibalnih dejavnostih je telo izhodiščna točka za presojo položaja, smeri, razmerja do drugih; z gibanjem otrok razvija občutek za ritem in hitrost ter dojema prostor in čas (Videmšek idr., 2003).

Otrok z različnimi dejavnostmi v zaprtem prostoru in na prostem razvija gibalne in funkcionalne sposobnosti ter postopno spoznava in osvaja osnovne prvine različnih športnih zvrsti. Mnoge gibalne dejavnosti od otroka zahtevajo, da se zaveda drugih otrok in odraslih, da z njimi deli prostor in stvari, da sodeluje. Pri dejavnostih v paru ali skupini ima priložnost, da si skupaj z drugimi otroki prizadeva doseči cilj. V elementarnih gibalnih igrah spoznava smisel in pomen upoštevanja pravil, pomen sodelovanja ter spoštovanja in upoštevanja različnosti. Otrok je tudi ustvarjalen, ko išče svoje načine in poti za rešitev različnih gibalnih nalog, z lastno domišljijo odgovarja na nove izzive ter izraža svoja čustva in občutja (Videmšek idr., 2003).

Starši mnogokrat svojim otrokom ne omogočijo, da bi se sploh seznanili z gibalnimi dejavnostmi. Bohinc (2002) ugotavlja, da se starši premalo zavedajo, kako pomembno je predšolsko obdobje za otrokov gibalni razvoj. Ob tem dodaja, da imajo starši ob vsakdanjem tempu življenja premalo časa za vključitev otroka v vadbeni proces.

Po njegovem mnenju dostikrat primerjajo sebe s svojim otrokom in so mnenja, da otroci ne potrebujejo dodatnih aktivnosti, ker jih tudi sami niso imeli. Največkrat pa se po njegovih ugotovitvah pojavi problem takrat, ko je potrebno otroka peljati na vadbo. Zato daje velik pomen dobri organizaciji in iskanju optimalne rešitve. S tem bo otrok pridobil veliko gibalnih znanj, ki so ključnega pomena za nadaljevanje športne poti.

Ta znanja se po Bohincu (2002) nanašajo predvsem na:

- osnovno motoriko (lovljenja, lazenja, plazenja, plezanja, vlečenja, nošenja ipd.),
- različne elementarne igre,
- osnove akrobatike,
- atletiko,
- štafete,
- poligone,
- igre z žogo.

Z vsem tem razvijajo splošno vzdržljivost, moč, ravnotežje, hitrost, koordinacijo, preciznost, torej cel sklop motoričnih sposobnosti, ki so zelo pomembne za usklajen razvoj telesa. Poleg tega otroci razvijajo tekmovalnost, dokazujejo sebe v skupini in za skupino, razvijajo domišljijo in se navajajo na red, vztrajnost, borbenost pa tudi na osebno higieno (Bohinc, 2002).

Pomen športne gibalne aktivnosti je v predšolskem obdobju pomemben tudi kot preventiva pred mnogimi boleznimi modernega sveta. Otroci vedno več časa presedijo pred TV-sprejemniki in računalniki, s tem pa se povečuje možnost raznih bolezni predvsem hrbtenice in psihičnih travm (glavobol, slabost, v najhujšem primeru celo smrt). Zato moramo otroku omejiti uporabo televizije in računalnika, preostali čas pa preusmeriti v gibalno aktivnost ter na preostala področja (Bohinc, 2002).

Še toliko bolj je pomembno, da je vsaj vrtec tisti, ki otrokom ponudi tisto, česar večini doma primanjkuje – gibanje. Na ta način lahko otroci vsaj čas v vrtcu preživijo aktivno in razgibano, predvsem pa v gibanju. Programi morajo zato po kakovosti in obsegu zadovoljevati otrokovo dnevno potrebo po gibanju, igri in sprostitvi, sistematično moramo vplivati tudi na zdravje predšolskih otrok (UL RS, 13.3. 2000, v Videmšek idr., 2003).

Zelo pomembno je poznavanje in upoštevanje ciljev kurikuluma za vrtce, ki vsekakor upošteva procesno-razvojni pristop, kar pomeni, da poudarek ni več na vsebini, temveč je v ospredju proces, ki temelji na ciljih, prilagojenih posamezni razvojni stopnji otrok.

Predpogoj za kakovostno izvajanje predšolske vzgoje je dobro poznavanje ciljev kurikuluma, didaktičnih načel športne dejavnosti v vrtcu, učnih metod, učnih oblik in organizacijskih oblik pri izvajanju gibalnih dejavnosti v vrtcu. Problem, ki je danes viden marsikje, je da v večini vrtcev otrokom ni namenjenih dovolj možnosti za gibanje. Glavni razlog za to so neugodne razmere oziroma onemogočeni pogoji za vadbo (majhne igralnice, veliko otrok, neurejena zunanja igrišča, pomanjkanje športnih pripomočkov ter strokovnega kadra), zato je potrebno razmere za delo in življenje otrok v vrtcih izboljšati. Vsak vrtec bi moral imeti poseben prostor ali športno igralnico namenjeno športni vzgoji predšolskih otrok. Prav tako bi vsak vrtec potreboval urejeno, varno in za otroke vabljivo zunanje igrišče, ki je ob ugodnih vremenskih razmerah primerno za izvajanje gibalnih dejavnosti. Za pestrost, raznolikost in zanimivost vadbe bi morali poskrbeti z uporabo različnih kakovostnih športnih pripomočkov (Vrtovec, 2008).

2.2 VRTEC ALI DOMAČA VZGOJA

V prvi polovici 20. stoletja je vladalo prepričanje, da je družina edina primerna za vzgojo otrok, obenem pa se je pojavljal dvom o sposobnosti vsaj nekaterih mater za kakovostne vzgojne spodbude. Večina mater zaradi zaposlitve ni imela možnosti, da bi otrokovo predšolsko obdobje preživela doma, pa tudi raziskavam, ki so bile narejene, ni uspelo dokazati, da bi bila zgodnja ločitev otroka od matere škodljiva. Dojenčki, malčki in predšolski otroci namreč lahko razvijajo več odnosov navezanosti poleg staršev še na vzgojiteljico, vzgoja mora biti zelo kakovostna, osebe, ki za otroke skrbijo, pa se ne smejo menjati prepogosto. Kakovost vzgoje je definirana glede na število otrok v skupini, število otrok na odraslega, izobrazbe vzgojiteljica in njen način dela ter interakcije z otroki (Čadež, 2005).

V preteklosti je bilo v svetu in doma narejenih veliko raziskav za starejše predšolske otroke, predvsem na področju spoznavnega, socialnega, govornega in miselnega razvoja, o vplivu vrtca na otrokovo uspešnost v šoli in na njegov kognitivni razvoj, nihče pa se ni podrobneje ukvarjal z otrokovim gibalnim razvojem ter vplivi zgodnjega gibalnega udejstvovanja (Čadež, 2005).

V sodobnem svetu je predšolskim otrokom potrebno oboje, vrtec in domača vzgoja. Mati in vzgojiteljica naj bi imeli različni in dopolnjujoči si vlogi, matere z njihovo primarno vlogo in vzgojiteljice kot osebe s specifično izobrazbo o vzgoji otrok, ki namerno ustvarjajo situacije za učenje in igro, se izogibajo kaznovanju, spodbujajo

neodvisnost ter delajo po postavljenih pravilih in programu. Gibalne dejavnosti so eno izmed med seboj enakovrednih petih področji, ki jih v različnih razmerjih vsak dan obravnavajo v vrtcu (Čadež, 2005).

2.3 POMEN IN VLOGA ŠPORTA V ŽIVLJENJU SODOBNE DRUŽINE

Družina je socialna skupina, ki najodločneje poseže v otrokov razvoj in oblikuje njegovo osebnost. To je tista skupina, v katero je otrok najprej vključen, in mu posreduje moralne, intelektualne, socialne, družbene in druge vrednote. Poleg rojstva in nege otroka je torej naloga družine socializirati otroka za življenje v skupnosti ter ga razviti socialno, čustveno, intelektualno in gibalno (Videmšek, Strah in Stančević, 2001).

2.3.1 OTROK IN DRUŽINA

V današnjem svetu je vedno več negativnih dejavnikov in stranskih poti, na katere lahko otroci zaidejo (kajenje, alkohol, narkomanija). Starši, ki so dovolj ozaveščeni, da vedo, da lahko te odklone preprečijo in da je lažje preprečiti kot zdraviti, vpeljujejo šport v družinski vsakdanjik. Zavedajo se, kako pomemben del življenja je šport in da je to sredstvo, ki motivira, koristi in osrečuje. Ukvarjanje s športom znotraj družine je zelo pomembno tudi za nadaljnjo gibalno dejavnost otrok in sprejemanje športa kot vrednote. Otrok se namreč zgleduje po starših in sčasoma prevzema tudi mišljenje, navade in vrednote staršev.

Družina, ki se zaveda pomena kakovostnega načina življenja, lahko vključuje vanj tudi aktivno športno delovanje. To pomembno vpliva na (Videmšek, Strah in Stančević, 2001):

- odnos med njenimi člani,
- uveljavljanje vsakega od njih v ožjem (družina) in širšem (družba) okolju,
- intelektualni razvoj, ki je eden od ciljev ukvarjanja s športom,
- izogibanje mnogim travmatičnim stanjem.

Družinsko okolje je prostor, kjer potekajo osnove otrokovega razvoja. Starši svoje otroke vzgajajo, učijo, jim razvijajo delovne navade in pozitiven odnos do dela, z njimi pa preživljajo tudi svoj prosti čas. V prostem času se lahko družina igra, počiva, dela, pogovarja in rešuje probleme, ali pa uživa v gibanju. Kako bo družina preživela svoj skupni čas, je odvisno od staršev in njihovega zavedanja pomena športa.

Družina je tista entiteta družbe, ki ne samo ohranja vsako družbo, temveč je tudi v vlogi povezovalca posameznika in družbe. Otrok ima kot konstitutivni element družine v tej miselni zvezi pomen tako za družbo kot tudi za celoto. Nedvomno na

otroka v najzgodnejšem obdobju življenja zelo pomembno vplivajo starši oziroma družina, v kateri živi. Njegove prve izkušnje izvirajo iz družine, njegovega ožjega okolja. Družina lahko v začetnem obdobju najbolj vpliva na otroka in mu pomaga oblikovati potrebne gibalne izkušnje. Več gibalnih informacij in izkušenj bo otrok dobival, večja je verjetnost, da se bo tudi kasneje ukvarjal s športom oziroma bo šport vgradil v svoj življenjski slog. Vendar pa redno gibalno/športno udejstvovanje v družini pomembno vpliva na oblikovanje zdravega življenjskega sloga (Štemberger in Pišot, 2002).

Ozaveščena družina, ki ve, da lahko mnoge odklone v današnji družbi (pomanjkljive in celo slabe gibalne in funkcionalne sposobnosti, nagnjenost k debelosti, telesne deformacije ljudi, narkomanija, alkoholizem, samomori, kajenje, nasilje ...) učinkovito prepreči, goji šport kot pomemben sestavni del življenja. Šport ji pomeni sredstvo, ki motivira in koristi, ki plemeniti in osrečuje (Petrovič, 1991, v Videmšek idr., 2001).

Gibalna/športna aktivnost je nujno potrebna za skladen celosten razvoj otroka in smo jo zato otroku dolžni zagotavljati v primerni količini in kvaliteti. Verjetno ni potrebno na tem mestu ponovno predstaviti vseh pozitivnih vplivov, ki jih ima primerna gibalna/športna aktivnost v naravi na srčno-žilni in dihalni sistem otroka, pa tudi ne vloge le-teh v zdravem, skladnem in celostnem razvoju otroka (Pišot in Jakomin, 2002, v Volmut idr., 2004). Telo ni le orodje, ki omogoča gibanje, je tudi sredstvo za -dosego spoznanja. Gibanje je visoka vrednota. Redkokdaj pa se tega zavedamo (Martinjak, 2002, v Volmut idr., 2004).

Šport postaja v sodobnem življenju neizogibna potreba vsakega človeka. Res pa je tudi, da šport ni edino sredstvo za preprečevanje prej naštetih stanj in pojavov v družbi. Še posebej velja to za tistega, ki je zaradi narave svojega dela prikrajšan za najbolj primarno človekovo dejavnost, to je gibanje.

Prosti čas v današnji družini najpogosteje pomeni možnost za skupen pogovor, razvedrilo, igro, počitek, delo in šport. Kako bo družina preživela prosti čas, je odvisno od staršev in njihovega zavedanja pomena športa (Videmšek idr., 2001).

Lepo in koristno preživljanje prostega časa je tudi šport in športne dejavnosti. Z lastnim zgledom lahko starši otroku vcepijo ljubezen do določene aktivnosti. Vse to lahko vpliva na otrokovo kasnejše organizirano ukvarjanje z določeno športno aktivnostjo v klubih in društvih.

Pomen družine pa ni samo v tem, da otroku zagotovi kar najlepše življenje, ampak je to tudi okolje, kjer poteka prva socializacija. V tem času se oblikuje tudi otrokova osebnost. Otroek je v tem obdobju zelo dojemljiv in določene navade sprejme za trajne. Šport v tem obdobju je pomemben tudi zaradi gibalnega razvoja. Tisto, kar otrok zamudi v določenem obdobju, se kasneje ne da več nadoknaditi. Otrokova

dejavnost v prvih letih življenja je podlaga za kasnejše športne dejavnosti, hkrati pa vpliva na razvoj in oblikovanje njegovih sposobnosti, lastnosti, zmožnosti in značilnosti. Tako je naloga staršev, da spodbujajo in omogočajo otrokom razvijanje gibalnih sposobnosti z različnimi dejavnostmi v prostoru in na prostem. Pri tem pa je potrebno paziti tudi na to, da za otroke uporabljamo primerna in varna sredstva in pripomočke (Videmšek idr., 2001).

Aktiven način preživljanja prostega časa je za otroke velikega pomena, saj vemo, da šport krepi otrokovo zdravje in mu omogoča lažje vključevanje v družbo vrstnikov. Pomembno je, da starši že v predšolskem obdobju navajajo otroke na redno športno vadbo, na primerno oblačenje ter na ogrevanje pred začetkom intenzivne vadbe, četudi je ta na bližnjem travniku ali dvorišču. S tem se izognemo poškodbam zaradi neogretosti organizma. Prisotnost staršev je v pomoč pri izvajanju gibanja, ki so z informacijskega vidika bolj zahtevna in potrebujejo večjo varnost.

Mnoge dejavnosti lahko starši izvajajo skupaj z otrokom, tako da je vadba tudi za starše aktivna sprostitev.

Starši med vadbo z otrokom vzpostavijo prirčen stik. Pri takšnem načinu preživljanja prostega časa se pogloblja tudi čustvena povezanost med otrokom in starši. Otrok se ob starših nauči, da ni nujno, da mu vse uspe v prvem poskusu, da je vredno večkrat ponoviti, saj vaja dela mojstra (Videmšek idr., v Sušnik, 2003).

Športu kot sooblikovalcu življenjskega sloga družine bo torej treba posvetiti še večjo pozornost kot doslej (Videmšek idr., 2001).

2.3.2 PASTI SODOBNEGA ŽIVLJENJSKEGA SLOGA

Življenjski slog vsakega posameznika se razvija vse življenje. Na začetku se ta slog oblikuje v ožjem družinskem krogu, kasneje predvsem v okolju, v katerem otrok odrasča. Pri otrocih in mladostnikih imajo najpomembnejšo vlogo vsekakor starši. Oni so isti, ki otroka vzgajajo in učijo. Ključno vlogo pri vzgoji predstavlja način učenja; ali je to zgolj pasivno učenje, kjer otrok samo opazuje in posluša, ali gre za aktivno učenje, kjer je otrok tisti, ki odkriva in ga starši zgolj usmerjajo (Videmšek in Pišot, 2007).

Predšolsko obdobje je pomemben čas, ko otrok osvaja znanje in navade, ki ga bodo spremljale tudi kasneje v življenju. V tem obdobju otrok pridobiva izkušnje, se uči sodelovanja in navezovanja stikov z drugimi ter je že sposoben sprejemanja lastnih nalog in obveznosti. To obdobje morajo starši čim bolj izkoristiti in otroku s športno aktivnostjo omogočiti, da postopno sprejema red in disciplino v svojem vsakdanu. Pomembno je, da otroka pri tem spodbujajo in mu tako omogočijo čim bolj bogate

izkušnje. Več izkušenj bo pridobil, lažje se mu bo kasneje odločati, kaj je prav in kaj narobe, kaj je zanj dobro in kaj ne.

Otroci imajo v modernem času vedno manj možnosti za sproščeno gibanje in preizkušanje svojih gibalnih sposobnosti, saj večino časa preživijo pred televizijo, računalnikom, v majhnih stanovanjih, na okrnjenih igriščih. Postajajo vedno bolj nemirni, saj nimajo dovolj gibalnih izkušenj in imajo zato težave pri zaznavanju, pa tudi težje ostanejo pozorni (Prusnik, 2003).

Ljudje smo v današnjem svetu nasploh vse bolj pasivni. Napredna tehnologija nam življenje mnogokrat olajša, hkrati pa nas oddaljuje od drugih stvari v življenju. Ena izmed teh je zagotovo tudi telesna aktivnost, ki je pomemben dejavnik zdravja, pripomore pa tudi k splošni kakovosti življenja. Tako se bo otrok, ki mu starši ob svoji spodbudi zagotovijo dovolj gibalnih izkušenj, zagotovo znal odločiti pravilno in izbrati aktivni življenjski slog.

2.4 KURIKULUM KOT NACIONALNI DOKUMENT

Kurikulum ima svojo osnovo v analizah, predlogih in rešitvah (Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji, 1995, Šolska zakonodaja I, 1996), pa tudi v sprejetih načelih in ciljih vsebinske prenove celotnega sistema vzgoje in izobraževanja (Izhodišča kurikularne prenove, Nacionalni kurikularni svet, 1996).

V kurikulumu za vrtce so prepoznavna tako temeljna načela in cilji predšolske vzgoje, kot tudi spoznanja, da otrok dojema in razume svet celostno, da se razvija in uči v aktivni povezavi s svojim socialnim in fizičnim okoljem, da v vrtcu v interakciji z vrstniki in odraslimi razvija lastno družbenost in individualnost.

2.4.1 KAJ JE KURIKULUM?

Beseda kurikulum v latinščini pomeni tek, tekmo, dirko, obtok ali kroženje, tekališče. Te besede ali njenih izpeljank ni v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (Cvetek, 1993).

Kurikulum naj bi se pojavil na prehodu iz 16. v 17. stoletje. V izvirniku pomeni »redosled učenja učne snovi po letih« (Kubale, 1996). Dr. Vladimir Mužić kurikulum definira kot: »...sklop vzgojno-izobraževalnih vsebin določenega šolskega predmeta ali vzgojno-izobraževalnega področja in njihova realizacija oz. potek ustvarjanja.« (Kubale, 1996, str.147). Po tradicionalnem pojmovanju pojem kurikulum pomeni celoto znanj oziroma učnih vsebin, ki se poučujejo v šoli.

V ožjem pomenu je kurikulum ustrezno teoretično in praktično preverjen učni načrt, to vrsto opredelitve kurikulumu imenujemo tudi odprti kurikulum. V širšem pomenu besede pa je kurikulum apriorno določen učni proces na vseh njegovih stopnjah, neodvisen od trenutnih okoliščin. To pojmovanje kurikulumu poznamo tudi kot zaprti kurikulum (Kroflič, 1992).

2.4.2 SESTAVINE KURIKULA

Kurikulum sestavljajo (Čadež, 2005):

- ⇒ predmetnik,
- ⇒ učni načrt s cilji in standardi znanja,
- ⇒ vsebine, vzgojno-izobraževalne oblike (redni pouk, športni dnevi, šola v naravi, interesni programi ...) in načini izobraževanja (metode in oblike dela),
- ⇒ organizacija dela v šoli,
- ⇒ ustrezni prostori in oprema,
- ⇒ didaktični pripomočki,
- ⇒ proces formalnega izobraževanja učiteljev in vzgojiteljev,
- ⇒ dodatno stalno strokovno izpopolnjevanje učiteljev in vzgojiteljev.

2.4.3 VRSTE KURIKULOV

Glede na **določenost** ločimo (Čadež, 2005):

- ⇒ **uradni oziroma načrtovani** kurikulum (označuje tisto, kar je določeno v izobraževalnem programu s strani državnih institucij),
- ⇒ **dejanski oziroma sprejeti kurikulum** (predstavlja realnost učenčevih izkušenj; določa ga učitelj s svojim delom).

Glede na **obveznost** ločimo:

- ⇒ **formalni kurikulum** (tisti čas, ki zajema čas rednih učnih obveznosti),
- ⇒ **neformalni kurikulum** (tisti del, ki sodi v čas po učnih urah, ob koncu tedna, med počitnicami, v prostem času).

Glede na **stopnjo strukturiranosti** ločimo:

- ⇒ **odprti kurikulum** (vsebuje učne cilje, vključno z učno-ciljnimi načrti; učiteljeva pristojnost pa je, da tak učno-ciljni načrt ustrezno prilagodi konkretnim okoliščinam),

- ⇒ **zaprti kurikulum** (učitelju se vnaprej natančno določi in predpiše vse stopnje učnega procesa, ne upoštevajoč konkretnih okoliščin; pri zaprtem kurikulumu je učitelj v učnem procesu le statist).

Glede na **tehniko načrtovanja** kurikula ločimo:

- ⇒ **učno-snovno** načrtovanje (v ospredju je vsebina),
- ⇒ **učno-ciljno** načrtovanje (v ospredju je cilj),
- ⇒ **procesno-razvojno** načrtovanje, ki predstavlja posebno obliko učno-ciljnega načrtovanja (v ospredju je proces, ki temelji na ciljih, prilagojenih razvojni stopnji učenca),
- ⇒ nekatere posebne didaktične ali pragmatične modele načrtovanja.

2.4.4 PREDŠOLSKA REALNOST ALI SKRITI KURIKULUM

Šolsko realnost tvori prepletanje (Čadež, 2005):

- ⇒ uradnega kurikuluma,
- ⇒ kurikuluma, dejansko prisotnega pri poučevanju in delu z učenci v razredu,
- ⇒ kurikuluma, ki se ga učijo učenci v šoli in zunaj nje.

Skriti kurikulum označuje odstopanje vzgojno-izobraževalnega procesa od uradnega, vnaprej določenega kurikuluma.

Skriti kurikulum je posledica preprostega dejstva, da izobraževalni in vzgojni učinki nastajajo kot rezultat aktivne interakcije med:

- učiteljem in učenci,
- učenci in simbolnimi okviri njihovega bivanja v šoli ter
- mnogimi "zunanji elementi", ki vplivajo na organizacijo in izvedbo življenja v šoli.

Skriti kurikulum ponuja namreč vrsto vzgojnih dejavnikov, ki se izkažejo za mnogo učinkovitejše kot učna snov in metode poučevanja, določene z uradnim kurikulumom. Med vzgojne dejavnike skritega kurikuluma prištevamo predvsem:

- ⇒ učiteljevo osebnost,
- ⇒ simbolno mrežo pravil "hišnega reda" šole,
- ⇒ prikrite vrednostne dimenzije, ki izhajajo iz učne vsebine in metod poučevanja.

2.4.5 OBLIKOVANJE KURIKULA

Kurikulum se oblikuje glede na (Čadež, 2005):

■ raven države

- ⇒ nacionalni kurikulum,
- ⇒ izvedbeni dokumenti, ki določajo sistem zaščite temeljnih človekovih pravic vseh udeležencev vzgojno-izobraževalnega procesa s pomočjo inšpekcijskih služb.

■ raven vrtca

- ⇒ izvedbeni kurikulum (letni delovni načrt šole),
- ⇒ publikacije, s katerimi konkretna šola seznaja otroke in starše o posebnostih vzgojno-izobraževalne ponudbe.

■ raven učitelja

- ⇒ letni učni načrt (letna učna priprava) za posamezen razred in neposredne učne priprave.

2.5 KURIKULUM ZA VRTCE

V njem so predstavljeni cilji kurikula za vrtce in iz njih izpeljana načela, temeljna vedenja o razvoju otroka in učenju v predšolskem obdobju ter globalni cilji in iz njih izpeljani cilji na posameznih področjih, pregledani primeri vsebin in dejavnosti na posameznih področjih. Ta področja med seboj povežejo in jih postavijo v kontekst dnevnega življenja otrok v vrtcu. Nekatere medpodročne dejavnosti, kot so moralni razvoj, skrb za zdravje, varnost, prometna vzgoja. Predlagane vsebine in dejavnosti predstavljajo možne poti in načine uresničevanja ciljev, vzgojitelj pa je tisti, ki se po strokovni presoji odloča, kaj, kdaj in kako.

Namenjen je vzgojiteljem, pomočnikom vzgojitelja, ravnateljem, svetovalnim delavcem; je dokument, ki omogoča strokovno načrtovanje in kakovostno predšolsko vzgojo v vrtcu, pri tem pa upošteva neposredno odzivanje otrok v oddelku, organizacijo življenja v vrtcu ter vpetost vrtca v širše okolje.

Uresničevanje načela enakih zmožnosti in upoštevanja različnosti med otroki se uresničuje preko zagotavljanja enakovrednih pogojev za optimalni razvoj vsakega otroka in ob upoštevanju individualnih razlik v razvoju in učenju.

2.5.1 CILJI KURIKULA ZA VRTCE

V Kurikulumu za vrtce (1999) so opredeljeni naslednji cilji:

- bolj odprt in fleksibilen kurikulum v različnih programih za predšolske otroke,
- pestrejša in raznovrstnejša ponudba na vseh področjih in dejavnostih predšolske vzgoje v vrtcih,
- bolj uravnotežena ponudba različnih področij in dejavnosti predšolske vzgoje v vrtcih, ki hkrati ne omogoča poglobljenosti na določenih področjih,
- večje omogočanje individualnosti, drugačnosti in izbire v nasprotju s skupinsko rutino,
- oblikovanje pogojev za večje izražanje in ozaveščanje skupinskih razlik (nediskriminiranost glede na spol, socialno in kulturno poreklo, svetovni nazor, narodno pripadnost, telesno in duševno konstitucijo),
- večje upoštevanje in spoštovanje zasebnosti ter intimnosti otrok,
- dvig kakovosti medsebojnih interakcij med otroki ter med otroki in odraslimi v vrtcu,
- rekonceptualizacija in reorganizacija časa v vrtcu,
- rekonceptualizacija in reorganizacija prostora in opreme v vrtcu,
- večja avtonomnost in strokovna odgovornost vrtcev in njihovih strokovnih delavcev,
- povečanje vloge evalvacije (kritičnega vrednotenja) pri načrtovanju življenja in dela v vrtcu,
- izboljšanje informiranja in sodelovanja s starši.

2.6 GIBANJE

Gibanje je eno izmed področij dejavnosti v vrtcu, ki so opisana v Kurikulumu za vrtce. Potrebi po gibanju in igri sta primarni otrokovi potrebi. Z gibanjem telesa je pogojeno zaznavanje okolice, prostora, časa, in samega sebe. Ko otrok začne obvladati svoje roke, noge, trup, sčasoma začne čutiti veselje, varnost, ugodje, dobro se počuti, pridobi si samozaupanje in samozavest.

Pozitivne spodbude so temeljne motivacijske metode pri delu z najmlajšimi. Vrtec naj otrokom vsakodnevno omogoči in jih spodbuja, da z različnimi dejavnostmi v prostoru in na prostem spoznajo in razvijejo gibalne sposobnosti ter usvojijo nekatere gibalne koncepte. Z gibanjem si otroci razvijajo tudi intelektualne sposobnosti. Igra in gibanje imata pomembno vlogo tudi pri socialnem in emocionalnem razvoju. V elementarnih igrah, ki predstavljajo osnovo športnih iger, otroci postopoma spoznavajo smisel in pomen upoštevanja pravil igre in se socializacijsko krepijo.

Kurikulum za področje gibanja mora biti prilagojen različnim potrebam, interesom in sposobnostim otrok, tako da optimalno prispeva k njihovemu razvoju in zdravju.

2.6.1 GIBALNE SPOSOBNOSTI

Gibalne sposobnosti so v osnovi odgovorne za izvedbo naših gibov. Določajo gibalno stanje človeka. Z njihovo pomočjo lahko opravljamo točno določeno nalogo, nekaj zmoremo (Videmšek, Berdajs in Karpljuk, 2003). Gibalne sposobnosti pomenijo kvaliteto, ki je v osnovi odgovorna za izvedbo človekovega gibanja. Nizek nivo gibalnih sposobnosti oteži ali celo onemogoči izvajanje najpreprostejših gibanj, zato je potrebno ohranjati ustrezno stopnjo njihove razvitosti (Pistotnik, 2000).

Pri gibalnih sposobnostih je odstotek prirojenosti različen, v določeni meri pa se jih da pridobiti z vadbo in načinom življenja. Vsi ti dejavniki povzročijo različno raven njihove razvitosti pri posameznikih.

Poznamo šest primarnih pojavnih oblik gibalnih sposobnosti:

- preciznost oziroma natančnost,
- koordinacija,
- gibljivost,
- moč,
- hitrost,
- ravnotežje,
- vzdržljivost kot funkcionalna sposobnost.

Te sposobnosti so psihomotorične zato, ker o stopnji njihove razvitosti odločajo tako biološki kot tudi psihološki dejavniki. Medtem ko je delovanje človekovega organizma in njegovih organov bolj predvidljivo, če imamo v mislih najbolj preproste funkcije v nadzorovanih razmerah, pa postane dokaj nepredvidljivo, če upoštevamo posameznikov razum in čustva. Zaradi njih se lahko posameznikovo obnašanje spremeni nepričakovano in nepredvidljivo za nekoga, ki tega posameznika opazuje. Zanj pa je omenjena sprememba pričakovana, saj se je sam tako odločil. Včasih pa se naš organizem obnaša tudi tako, kot sami ne želimo. Delamo napake, ki jih sicer nismo, ne zmoremo premagati napora, ki smo ga pri vadbi običajno premagali. Posebej to velja za športni nastop. Ti dogodki potrjujejo, da so sicer navidez zelo preproste človekove sposobnosti v svojem bistvu tako zapletene, da jih še zdaleč ne moremo hote uravnavati vsak zase, kaj šele, da bi jih razumeli. In vendar, športna vadba je tisti proces, ki želi načrtno, po pedagoških in znanstvenih načelih spremeniti psihomotorične sposobnosti v načrtani smeri, k boljšim športnim dosežkom (Ušaj, 1997).

2.6.2 GIBALNI RAZVOJ OTROKA

Gibalni razvoj je najbolj izrazita oblika in funkcija fizičnega razvoja, ki se prične že v predporodni dobi in se neprestano izpopolnjuje. Še posebej je izrazit človekov motorični razvoj v prvih treh letih življenja. Že v prvih dveh letih doseže otrok take gibalne zmožnosti, ki jih ni sposoben nobeno drugo bitje, in se kažejo v pokončni hoji. Od povsem nemočnega novorojenčka, ki se sam ne more premakniti z mesta in ki ne more prijeti z roko najbolj preprostega predmeta, otrok doseže stopnjo, ko lahko sam s svojo voljo obvladuje razdalje v prostoru in po svoji volji ravna s predmeti.

Vsi otroci ne rastejo in se ne razvijajo enako, zato lahko vidimo razlike v njihovem gibalnem razvoju. Te razlike so pogojene z razvojem inteligentnosti, z zdravstvenim stanjem otroka in tudi z vadbo. Otroško telo neprestano raste in se razvija v nasprotju z ustaljenim organizmom odraslega človeka. Na rast in razvoj pa v veliki meri vpliva ravno gibanje. Z rastjo in razvojem se otrokove sposobnosti večajo in tako sta rast in razvoj v nenehni odvisnosti od gibanja in obratno.

Gibalni razvoj je še posebej močan v prvih letih otrokovega življenja. Na boljši gibalni razvoj otroka vplivajo tudi življenjski pogoji: čist, raven in trd prostor, primerna obleka in obutev, pozitiven odnos, režim, ki otroku omogoča, da se giblje po svoji želji, spontanost in sproščenost, igrače, ki ga spodbujajo h gibanju itd. Vse to je najboljša pomoč otroku, ki jo lahko nudita starša. Razvoj gibalnih funkcij je rezultat zorenja in učenja otroka. Če otroku primanjkuje gibanja, lahko zaostane v gibalnem razvoju.

V predšolski dobi med drugim in četrtem letom se tudi natančno polarizira, ali bo otrok levičar ali desničar. Otrok se rodi anatomske simetričen. V procesu razvoja ena stran postane prevladujoča glede na moči, spretnosti in hitrosti. Pri večini ljudi prevladuje desna stran; tem pravimo, da so desničarji. Levičarstvo je redko (okrog 5% vseh ljudi – Horvat in Magajna, 1987) in se zmeraj pojavlja pogostejše pri dečkih kot pri deklicah. Praksa in številne raziskave kažejo, da je levičarstvo pogosto povezano s čustvenimi motnjami, z nekaterimi govornimi hibami in z neuspehom pri branju. Levičnost sama po sebi verjetno ni problem. Čustvene motnje se javljajo v glavnem pri tistih levičarjih, ki so jih s silo preusmerjali na desno roko. Uporaba sile pri takem preusmerjanju na desno roko povzroča pri otroku manjšo spretnost, neodločenost, razdražljivost in nemir. Do manjše spretnosti pride tudi pri tistih levičarjih, ki jih ne preusmerjajo s silo na uporabo desne roke. Verjetno zaradi tega, ker so vsa orodja prirojena za rabo z desno roko in ker okolje od otroka pričakuje, da pri dejavnostih uporablja predvsem desno roko. Tak otrok je vedno v dilemi, ali naj uporablja desno ali levo roko. Bolj inteligentni in čustveno uravnovešeni otroci se v takih položajih bolje znajdejo (Saje, 2002).

2.6.3 TELESNI RAZVOJ IN GIBALNE DEJAVNOSTI

Otrok je izredno bitje s svojim ustrojem, svojimi lastnostmi in svojimi zahtevami. V primerjavi z odraslimi ima triletni otrok veliko glavo in kratke noge, pa tudi notranji organi so drugačni, prav tako drugačno pa je v marsičem njihovo delovanje. Največja razlika med otrokom in odraslim je v tem, da otrok raste in se razvija, odrasel človek pa skrbi le za svoj obstoj.

Rast je razmnoževanje celic. Pri otroku število celic raste, ves čas se njihova dimenzija veča; odrasel človek pa le nadomešča izgubo celic. Razvoj je sprememba tkiva. V otrokovem razvoju sta dve obdobji hitre rasti, in sicer v prvem letu življenja in med puberteto. Po prvem letu se hitrost rasti postopno manjša in doseže najnižjo točko, tik pred začetkom pubertete. Tako v prvih mesecih življenja dojenček na teži pridobiva okrog 30 gramov na dan. Porodno težo podvoji med četrtem in petim mesecem, potroji jo do prvega rojstnega dne, početverji pa do tretjega. To so znaki hitre telesne rasti, ki pa je po prvem letu postopno počasnejša, med drugim in devetim rojstnim dnem se tako povečuje povprečno dva kilograma na leto.

Na rast močno vpliva zaposlenost organov. Neaktiven organ je slabo prekravljen in zato v rasti zaostane. V aktiven organ pa prihaja vedno sveža kri. Tako je bolje hranjen, zato lepše raste in se hitreje razvija (Sušnik, 2003).

V telesnem razvoju ni razlik med spoloma nekje do desetega leta starosti. Nato v razvoju deklince nekoliko prehitijo dečke. Na razlike v telesnem razvoju pa lahko vplivajo tudi razne bolezni in slaba prehrana (Smith, 1991, v Sušnik 2003). Telesna dejavnost je zelo pomembna za zdravo in dolgo življenje. Redna telesna vadba zmanjša nevarnost bolezni srca in ožilja, sladkorne bolezni, osteoporoze in nekaterih vrst raka. Gibanje zelo koristi tudi duševnemu zdravju, ker lahko zmanjša raven stresa.

Gibanje, zdrava prehrana ter pozitiven, optimističen odnos do življenja so vsekakor pomembni dejavniki, ki izboljšujejo kakovost življenja in ga podaljšujejo (Saje, 2002).

2.6.4 GLOBALNI CILJI

Globalni cilji za področje dejavnosti »GIBANJE«, ki so opredeljeni v Kurikulumu za vrtce (1999), so naslednji:

- omogočanje in spodbujanje gibalne dejavnosti otrok,
- zavedanje lastnega telesa in doživljanje ugodja v gibanju,
- omogočanje otrokom, da spoznajo svoje gibalne sposobnosti,
- razvijanje gibalnih sposobnosti,

- pridobivanje zaupanja v svoje telo in gibalne sposobnosti,
- usvajanje osnovnih gibalnih konceptov,
- postopno spoznavanje in usvajanje osnovnih prvin različnih športnih zvrsti,
- spoznavanje pomena sodelovanja ter spoštovanja in upoštevanja različnosti.

Cilji za področje dejavnosti »GIBANJE«, ki so opredeljeni v Kurikulumu za vrtce (1999), so razdeljeni v tri sklope:

CILJI Z VIDIKA RAZVIJANJA GIBALNIH SPOSOBNOSTI

- razvijanje koordinacije oziroma skladnosti gibanja (koordinacija gibanja vsega telesa, rok in nog), ravnotežja,
- povezovanje gibanja z elementi časa, ritma in prostora,
- razvijanje prstne spretnosti oziroma t. i. fine motorike,
- razvijanje moči, natančnosti, hitrosti in gibljivosti in vzdržljivosti.

CILJI Z VIDIKA USVAJANJA RAZLIČNIH ZNANJ

- sproščeno izvajanje naravnih oblik gibanja (hoja, tek, skoki, poskoki, valjanje, plezanje, plazenje itd.),
- usvajanje osnovnih gibalnih konceptov: zavest prostora (kje se telo giblje), načina (kako se telo giblje), spoznavanje različnih položajev in odnosov med deli lastnega telesa, med predmeti in ljudmi, med ljudmi,
- spoznavanje in izvajanje različnih elementarnih gibalnih iger,
- usvajanje osnovnih načinov gibanja z žogo,
- iskanje lastne poti pri reševanju gibalnih problemov,
- sproščeno gibanje v vodi in usvajanje osnovnih elementov plavanja,
- pridobivanje spretnosti vožnje s kolesom, spretnosti kotalkanja ipd.,
- spoznavanje zimskih dejavnosti,
- usvajanje osnovnih prvin ljudskih rajalnih in drugih plesnih iger.

ČUSTVENO-SOCIALNI CILJI

- uvajanje otrok v igre, kjer je treba upoštevati pravila,
- spoznavanje pomena sodelovanja v igralni skupini, medsebojne pomoči in »športnega vedenja«,
- spoznavanje različnih športnih orodij in pripomočkov, njihovo poimenovanje in uporaba,
- spoznavanje osnovnih načel osebne higiene,
- spoznavanje oblačil in obutev, ki so primerne za gibalne dejavnosti,
- spoznavanje elementarnih iger ter športnih zvrsti, značilnih za naša in druga kulturna okolja v sedanjosti in preteklosti,

- spoznavanje vloge narave in čistega okolja v povezavi z gibanjem v naravi,
- spoznavanje osnovnih varnostnih ukrepov, ki so potrebni pri izvajanju gibalnih dejavnosti, in zavest o skrbi za lastno varnost in varnost drugih.

2.7 GIBALNE SPOSOBNOSTI OTROK

Gibalne sposobnosti so v osnovi odgovorne za učinkovitost človekovih akcij in reakcij. Predstavljajo skupek notranjih dejavnikov, odgovornih za razlike v gibalni učinkovitosti. Tako kot druge človekove sposobnosti so tudi gibalne sposobnosti v določeni meri prirojene, z ustrezno vadbo pa jih lahko še nadgradimo in izboljšamo. Pomeni, da je človeku že z rojstvom dana stopnja, do katere se mu bodo sposobnosti razvile v času njegove normalne rasti in zorenja.

2.7.1 OTROCI DO TRETJEGA LETA

Otrokov gibalni razvoj se prične z gibi glave in poteka preko rok, zgornjega dela trupa do nog in stopal. Ko preko različnih oblik sedenja, kobacanja, opiranja in plezanja usvoji pokončno stoji in previdno začne prve korake. Hoji se pridružijo plezanje, potiskanje, vlečenje, dviganje in metanje. Do tretjega leta starosti poskusa osvojiti vse naravne oblike gibanja kot so: hoja, tek, plezanje, dvigovanje, spuščanje, kotaljenje, potiskanje, vlečenje, metanje, ujemanje, skoki, vese, plezanje.

2.7.2 PRIMERI DEJAVNOSTI OD 1. DO 3. LETA

Otrok:

- izvaja naravne oblike gibanja (hoja, tek, lazenje, plazenje, plezanje, meti, skoki poskoki, valjanje itn.; v zaprtem prostoru, v naravi; po različnih površinah; pod, čez, skozi različna orodja; po različnih delih telesa; v različne smeri; z različno hitrostjo; z različnimi rekviziti);
- se vključuje v dejavnosti, kjer se igra oziroma upravlja z različnimi predmeti (paličice, kroglice, vrvice, krpice itn.) in snovmi (voda, mivka, pesek itn.), ki omogočajo gibanje z rokami, dlanmi, prsti, nogami in stopali (gnetenje, nizanje, pretikanje, presipanje itn.);
- vzpostavlja oziroma vzdržuje ravnotežje na mestu in v gibanju (stoja na eni nogi; hoja po črti, vrvi, hoja po nizki klopi; vzpostavljanje ravnotežja na različnih orodjih s pomočjo – deska na vzmeteh, velika žoga ipd.; guganje, zibanje, vrtenje ipd.);
- se igra različne elementarne igre (lovljenje, skrivanje, rajanje, skupinski teki idr.; brez rekvizitov in z njimi);

- ponazarja predmete, živali in pojme; ustvarjalno se giblje ob glasbeni spremljavi; izvaja preproste plesne igre itn.;
- izvaja dejavnosti v ritmu z rokami, nogami; z različnimi rekviziti; ob glasbeni spremljavi ipd.;
- se igra igre, ki vsebujejo osnovne načine gibanj z žogo (poigravanje, nošenje, kotaljenje, metanje, odbijanje, podajanje in lovljenje balonov, žog – različnih po velikosti, teži, obliki, materialu, barvi itn.);
- se vozi z različnimi otroškimi vozili brez pedal in s tricikli oziroma z manjšimi dvokolesi s pomožnimi kolesi;
- se igra ob vodi in z vodo (izvajanje različnih iger ob vodi in z vodo; brez rekvizitov in z njimi – uporaba malih bazenčkov, plavajočih figuric itn.);
- se igra in giblje na snegu (različne igre na snegu in s snegom, brez rekvizitov in z njimi);
- hodi v naravi (sprehodi v bližnjo okolico);
- vključuje se v sprostitvene dejavnosti.

2.7.3 OTROCI OD TRETJEGA DO ŠESTEGA LETA

V predšolski dobi od tretjega do šestega leta naredi v gibalni razvoj otroka silovit napredek. Otrokova motorika se spreminja tako hitro, da postaja gibanje spretnejše, bolj smotno in gospodarno. Z ustreznimi gibalnimi dejavnostmi otrok ne razvija le gibalnih in funkcionalnih sposobnosti, ampak tudi spoznavne, čustvene in socialne sposobnosti ter lastnosti. Poleg preprostih, naravnih oblik gibanja začnejo izvajati tudi sestavljene, kompleksnejše gibalne naloge. Seznanijo se s smučanjem, plavanjem, vozijo se s tricikli in kolesi ter se začnejo vključevati v skupinske igre.

2.7.4 PRIMERI DEJAVNOSTI OD 3. DO 6. LETA

Otrok:

- izvaja naravne oblike gibanja (hoja, tek, lazenje, plazenje, plezanje, visenje, skoki, poskoki, meti, valjanje, potiskanje, vlečenje; v zaprtem prostoru, v naravi; po različnih površinah; pod, čez, skozi različna orodja; po različnih delih telesa; v različne smeri; z različno hitrostjo; z različnimi rekviziti);
- se igra oziroma upravlja z različnimi predmeti (kroglice, vrvice itn.) in snovmi (voda, pesek, mivka), ki omogočajo gibanje s prsti, dlanmi, rokami, nogami in stopali (gnetenje, prelivanje, presipanje, prijemanje, pretikanje itn.);
- se vključuje v dejavnosti, s katerimi razvijamo ravnotežje na mestu in v gibanju (stoja na eni nogi; hoja po črti, vrvi, hoja po klopi različnih višin in širin; vzpostavljanje ravnotežja na različnih orodjih – ravnotežna deska, krožnik, hodulje idr.; plezanje po plezalih; guganje, zibanje, vrtenje ipd.);

- premaga ovire s podplazenjem, preplezanjem, preskakovanjem, nošenjem različnih predmetov (žoge, palice, kocke itn.);
- izvaja različne komplekse gimnastičnih vaj (brez rekvizitov in z njimi, individualno, v parih, ob glasbeni spremljavi, ob štetju ipd.);
- sodeluje v različnih elementarnih in drugih igrah (brez rekvizitov in z njimi, lovljenje, skrivanje, skupinski teki, štafetne igre, igre ravnotežja, natančnosti, hitre odzivnosti itn.);
- ponazarja predmete, živali in pojme, ustvarjalno se giblje ob glasbeni spremljavi; izvaja preproste ljudske rajalno-gibalne igre ter gibalno-glasovne, ritmične in pevske igre, izvaja preproste plesne in družabne plesne igre;
- izvaja dejavnosti v ritmu z rokami, nogami; z različnimi rekviziti; ob glasbeni spremljavi;
- izvaja različne igre, ki vsebujejo osnovne načine gibanj z žogo in baloni (poigravanje, nošenje, kotaljenje, vodenje, metanje, odbijanje, podajanje in lovljenje balonov in žog, različnih po velikosti, obliki, teži, materialu, barvi); z različnimi deli telesa; na mestu in v gibanju; s pomočjo različnih rekvizitov;
- se igra ob vodi in v njej, tako da mu sega do prsi (različne igre z vodo; igre za prilagajanje na vodo, brez rekvizitov in z njimi, plavanje v poljubni tehniki);
- se vozi z različnimi otroškimi vozili: triciklom, skirojem in dvokolesom (v olajšanih in oteženih razmerah);
- sodeluje v različnih igrah na asfaltni površini, ledu (kotalkanje, rolanje, drsanje, hoja, drsenje in zaustavljanje; ob steni, samostojno, s pomočjo; med in pod ovirami; izvajanje različnih iger, poligonov);
- se igra in giblje na snegu in s snegom z rekviziti in brez njih;
- hodi v naravi (sprehodi v bližnjo in daljno okolico, orientacijski izleti, izleti – napor pri hoji naj presega vsakodnevno obremenitev);
- vključuje se v sprostitvene dejavnosti.

Primeri dejavnosti so odvisni od geografske lege vrtcev. Na področjih, kjer imajo pozimi sneg, bodo vrtci lahko imeli več dejavnosti na snegu in ledu kot otroci, ki teh naravnih možnosti nimajo. Podoben nasvet velja za vrtce, ki imajo v bližini možnost za igre v vodi in plavanje.

2.8 ŠPORTNI PRIPOMOČKI IN IGRALA

Poleg ustreznih strokovnih programov lahko h kakovostnejši predšolski športni vzgoji v veliki meri prispevamo tudi s primernim izborom športnih pripomočkov in igral ter ustreznim prostorom.

Športni pripomočki in igrala naj bodo kakovostni s količinskega in vsebinskega vidika. Vsebujejo naj elemente pripomočkov za športno vzgojo v predšolskem obdobju, imeti pa morejo tudi lastnosti igrač.

Zelo pomembna je kakovost športnih pripomočkov in igral. Biti morajo iz materialov, ki so otroku prijazni (guma, pena, mehka plastika, les, umetna masa) in ga ne poškodujejo, so mehki, lahki, imajo dober oprijem, ne drsijo in so uporabni za predvideni namen. Barve športnih pripomočkov in igral so žive (rumena, rdeča, zelena, modra). To so osnovne barve, ki jih otroci prepoznajo. Imeti morajo tudi lastnosti igrač.

Športne pripomočke lahko uporabimo tudi kot varovalo pri izvajanju gibalnih nalog (gimnastika, plezanje čez lestev ali letvenik, pri skokih).

Brez ustreznih športnih pripomočkov in igral je vadba lahko zelo suhoparna, zato je treba otroke še dodatno motivirati in počasi nam zmanjka zamisli za vadbo. Športni pripomočki in igrala so nedvomno didaktično in metodično nujni in so prijetna popestritev, brez katere si vadbo s predšolskimi otroki težko predstavljamo.

V predšolski športni vzgoji se v vrtcih uporablja naslednje športne pripomočke (Videmšek in Pišot, 2007):

- univerzalne blazine za vadbo;
- polivalentne blazine (različnih barv, oblik, velikosti);
- plezalne lestve (različnih izvedb);
- letveniki, deske različnih širin, drog, vrv, mreža in/ali večnamensko plezalo;
- tobogan (z varnostno ograjo);
- mini plezalna stena (z otroškimi oprimki in varnostno blazino);
- prožna ponjava z ustrezno zaščito;
- mini koš (prenosni in fiksni);
- sestavljivi gol;
- stojala;
- obroči različnih barv in velikosti;
- podstavki za stojala in obroč;
- žoge, različne po teži, velikosti, materialu in barvi;
- medicinke;
- velike žoge;
- loparji za tenis (s krajšim ročajem) in mehke teniške žogice;
- loparji in žogice za badminton;
- hokejske palice in žogice za mini hokej (super safe);
- tarča za žogice in drugi rekviziti;
- frizbiji;
- baloni različnih barv in velikosti;
- kolebnice;
- vrv, debelejša in tanjša;

- elastika;
- barvne rutice;
- kiji;
- barvne riževe vrečke;
- barvni gumijasti obročki;
- stožci;
- barvne ploščice, čepki;
- označbe na tleh (črte, liki, čepki ...);
- liki iz mehke pene;
- ravnotežna deska, krožnik;
- deska na vzmeteh;
- hodulje;
- varnostno ogledalo;
- voziček za športne pripomočke;
- žična košara na kolesih za žoge;
- tabla;
- otroška vozila brez pedal;
- tricikli, skiroji;
- dvokolesa s pomožnimi kolesi;
- kotalke ali rolerji;
- sani, snežne lopate;
- smuči, smučarki čevlji, palice;
- drsalke;
- plavajoče in potopljive figurice;
- plavalne deske;
- mehki valji;
- žogice za pihanje;
- mali bazenčki.

2.9 DEFINICIJA VRTCEV

Vrtci so ustanove, ki varujejo in izobražujejo predšolske otroke in jih vključujejo v življenje skupnosti. Pripravljajo jih za vstop v šolo, skrbijo za njihovo prehrano in telesno nego. Namenjeni so otrokom od prvega leta starosti do vstopa v šolo.

Leta 1996 je Državni zbor Republike Slovenije sprejel zakone in določbe, zapisane v Šolski zakonodaji 1 (1996), ki med drugim s 67 členi urejajo področje predšolske vzgoje.

2.10 STANDARDIZIRANI PRIPOMOČKI

Za primerno in varno izvajanje gibalnih dejavnosti v vrtcu je pomemben ustrezen prostor.

2.10.1 NORMATIVNA IZHODIŠČA ZA OBLIKOVANJE ŠPORTNE IGRALNICE

Sprejet je bil Pravilnik o normativih in minimalnih tehničnih pogojih za prostor in opremo vrtca (Uradni list št. 73, 2000), v katerem so opredeljene tehnične in prostorske zahteve za pokrite in tudi za nepokrite površine vrtcev in njihovo minimalno opremo. Pomembni členi, povezani z gibanjem in gibalnimi dejavnostmi, so naslednji:

8. člen

Igrišče mora imeti najmanj 1,5 m² na otroka, izjemoma tudi manj, če so v neposredni bližini zelene površine, ki jih je mogoče uporabljati za igro in do njih vodi varna pot. Urejeno mora biti tako, da otrokom omogoča izbiro raznovrstnih dejavnosti, socialne stike in tudi umik v zasebnost, v skladu s kurikulum in programom vrtca. Opremljeno mora biti s preprostimi, sestavljenimi in kompleksnimi igralnimi enotami, tako da je za vsakega otroka na voljo najmanj 1,5 igralnega mesta.

Igrala, nameščena na igrišču, morajo biti v skladu s slovenskimi nacionalnimi standardi s področja opreme igrišč, namestitve in vzdrževanja igral.

9. člen

Igrišče mora imeti najmanj polovico prostih površin in poti. Del prostih površin mora biti urejenih in nedrsečih (npr. asfalt, umetna masa ...), teren igrišča naj bo razgiban. Če so na igrišču stopnice, morajo biti vidno označene. Če ima stopnišče več kot tri stopnice, morajo imeti varovalno ograjo. Na igrišče mora biti napeljana pitna voda.

10. člen

Igrišče mora imeti sončno lego, zavarovano pred vetrom, zagotovljeni morata biti naravna in umetna senca. Na igrišču ne smejo biti posajeni strupeni grmi in rastline.

11. člen

Igrišče mora biti ograjeno z ograjo, visoko najmanj 1.20 m, po kateri otroci ne morejo plezati. Če vrtec meji na nevarno območje (voda ipd.), mora biti ograja v zgornjem delu nagnjena navznoter. Vrata ograje se morajo samodejno zapirati. Kljuka naj bo takšna, da otrok ne more sam odpreti vrat z notranje strani.

24. člen

Vrtec ima osrednji prostor. V njem se srečujejo otroci in odrasli iz enega ali več oddelkov ob različnih dejavnostih. Namenjen je tudi gibalnim dejavnostim.

Če ima vrtec poleg osrednjega prostora tudi športno igralnico, meri talna površina najmanj 80 m², praviloma velikosti 8 x 10 m. Krajša stena meri najmanj 6,5 m, prostor

mora biti visok najmanj 3,6 m, če ima poševen strop, pa sme biti najnižji del visok 2 m. Nosilni stebri ne smejo segati v prostor.

Če vrtec nima športne igralnice, se lahko za gibalne dejavnosti otrok uporablja osrednji prostor. Del prostora, namenjen razgibavanju, meri najmanj 56 m², zanj pa veljajo, razen talne površine, pogoji, navedeni v tretjem odstavku tega člena. V tem delu prostora ne sme biti garderobne opreme in podpornih stebrov. Ob osrednjem delu mora biti shramba s policami za igralne pripomočke in športne rekvizite; neto površina shrambe je 8 do 10 m². Če ima vrtec športno igralnico, je ta shramba ob njej.

Enote vrtca pri šoli uporabljajo osnovnošolske telovadnice. Če je enota vrtca zunaj stavbe, v kateri je telovadnica, ta ne sme biti oddaljena več kot 200 m oziroma 5 minut hoje. V takšnem primeru mora biti oprema garderobe, športne dvorane in shrambe za športne pripomočke prilagojena za predšolsko vzgojo.

37. člen

v osrednjem prostoru sta oprema, ki omogoča oblikovanje kotičkov, ter oprema za skupne dejavnosti otrok in odraslih. Če se prostor uporablja kot športna igralnica, naj bodo v njem tudi A-lestev, letvenik, večnamensko plezalo, univerzalne in polivalentne blazine, deske različnih širin, ki se kombinirajo z letvenikom in A-lestviijo, ter mini plezalna stena, mala prožna ponjava z zaščito in druga manjša športna oprema. Če ima vrtec poleg osrednjega prostora športno igralnico, velja navedena oprema zanj. Poleg prostorskih zahtev pravilnik obravnava tudi tehnične pogoje:

- talna konstrukcija ne sme presegati toplotne vpojnosti, ki jo za talne konstrukcije za javne prostore, namenjene predšolskim otrokom, predpisuje standard JUS U.J5.054;
- materiali za končno oblogo tal morajo biti trdni, nederseči in taki, da jih je mogoče čistiti s tekočimi čistili.

V športni igralnici oziroma prostoru za razgibavanje otrok morajo biti stene in vogali od tal do najmanj 160 cm nad tlemi zavarovani oblogo, ki blaži morebitne udarce.

Svetilna telesa v športni igralnici morajo biti zavarovana pred udarci žog in drugih predmetov.

Športna igralnica mora biti ogrevana na 18 do 19°C.

Prostori za gibalno vzgojo predšolskih otrok morajo biti primernih dimenzij in opremljeni s kakovostno športno opremo in pripomočki, da bodo vzgojiteljicam in drugim, ki se ukvarjajo z gibalno dejavnostjo predšolskih otrok, v veliko pomoč.

2.11 OBLIKE GIBALNIH DEJAVNOSTI V VRTCU

Raznolikost potreb in pa smotri, prostorske, časovne in druge materialne možnosti določajo več vrst vsebinsko specifičnih zaposlitev, ki jim je skupno gibanje:

- gibalna minuta,
- vsakodnevno razgibavanje,
- vadbena ura,
- sprehod,
- izlet,
- orientacijski pohod, iskanje zaklada,
- športno dopoldne,
- tečaji,
- letovanje,
- javni nastop.

Jutranja gimnastika

Jutranja gimnastika je usmerjena, približno deset minut trajajoča dejavnost, ki na prijeten način spodbudi otroka za delo. Ponavadi se jo izvaja pred zajtrkom, ker pa dandanes nekateri otroci prihajajo v vrtec tik pred zajtrkom ali celo med njim, se ta oblika dela precej opušča. Kljub temu je vadbo smiselno izvesti, če le razmere to dopuščajo (Videmšek in Pišot, 2007).

Gibalni odmor

Gibalni odmor je 10 do 15 minut trajajoča dejavnost, ki jo izvedemo, ko opazimo, da so otroci postali nemirni in nezbrani. Takrat jim omogočimo aktivnost, ki jih psihično sprosti in jim da novo spodbudo za delo.

Aktivnosti lahko izvajam o v prostoru ali še bolje na prostem, otrokom pa ponudimo. Uporabimo lahko različne dejavnosti, ki so jim zanimive, poznane in jih imajo radi. tekalne igre, elementarne in štafetne igre, ponudimo pa jim lahko tudi različne športne pripomočke (žoge, obroče, kolebnice itd.).

Vadbena ura

Vadbena ura je temeljna organizacijska oblika predšolske športne vzgoje, ki jo pripravita športni pedagog ali vzgojitelj, za večjo učinkovitost vadbe pa je potrebna tudi pomoč pomočnika vzgojitelja. Vadbena ura v vrtcu traja 20 do 45 minut, odvisno od starosti otrok. Koncentracija pri mlajših otrocih je praviloma krajša kot pri starejših, zato je krajša tudi vadba.

V praksi se je pokazalo, da je tudi vadbeni ura pri mlajših otrocih lahko daljša, kot je veljalo do nedavnega. Seveda je to mogoče izvesti le ob ustreznih materialnih razmerah, še posebej pomembna pa je ustvarjalnost vzgojitelja ali pedagoga, ki te dejavnosti organizira (Videmšek in Visinski, 2001).

Gibalna minuta

Gibalna minuta je nekaj minutna zaposlitev otrok, ki jo organiziramo takrat, ko so otroci dalj časa mirovali. Zaradi statičnega položaja otroci navadno postanejo nestrpni in nemirni, zato je takrat najbolje, da prekinemo delo, prezračimo prostor, otrokom pa omogočimo malo gibanja.

To vrsto gibalne dejavnosti lahko organiziramo vsak dan, v primeru slabega vremena pa celo večkrat na dan. V par minutah z otroki izvedemo nekaj nalog, aktivno igro, dve do tri gimnastične vaje, ali pa jim omogočimo prosto tekanje po prostoru. S tem jih psihično sprostimo in po daljšem mirovanju telesno razgibamo.

Sprehod

Sprehod ponavadi organiziramo od 3- do 4-krat na teden, čas trajanja pa je odvisen od starosti otrok, zastavljenih ciljev, vremenskih razmer, pa tudi od trenutnega razpoloženja otrok. Ta oblika zaposlitve je še posebej nepogrešljiva za tiste vrtce, ki imajo možnost igranja na zunanjem igrišču, srečo pa imajo tudi tisti vrtci, ki se ne nahajajo neposredno ob večjih cestah, pač pa okolica premore park, travnik ali pa kako drugo gozdno ali pohodno pot.

Na sprehodu gre sicer le za eno od osnovnih gibanj (hoja, lahko pa tudi tek), vendar pa lahko uresničujemo tudi cilje z drugih področij (medpredmetno povezovanje), in sicer narave, družbe, jezika, matematike ali umetnosti. Tako otroci ob hoji spoznavajo tudi bližnjo in daljno okolico, rastline in živali, lastnosti različnih letnih časov, prometne znake, varno obnašanje na cesti itd.

Vsak sprehod mora biti premišljen in vsebinsko načrtovan, skrbeti moramo za varnost otrok in jih navajati, da se povsod varujejo tudi sami. Navajamo jih na hojo v parih po prometnih ulicah, po ozkih stezah v koloni, vedno pa naj opazujejo tudi okolico in si po določenih predmetih skušajo zapomniti pot. Vračajo naj se sveži, zadovoljni in veseli, polni lepih vtisov.

Sprehod je zelo pomemben tudi z zdravstvenega vidika, saj ga lahko izvajamo redno, v vseh letnih časih in skoraj v vseh vremenskih razmerah. Tako so otroci izpostavljeni postopnemu zviševanju in zniževanju temperature, pa tudi zmanjšani in povečani vlažnosti; ta nihanja pa pomagajo k postopnemu prilagajanju

funkcionalnih mehanizmov. Tako otroci izboljšajo svojo kondicijo in povečajo odpornost organizma.

Izlet

Izlet je primerna oblika zaposlitve otrok vseh starosti, čas trajanja pa je odvisen od bližine kraja, kamor odhajamo in od dolžine hoje, ki je potrebna, da dosežemo cilj.

Izlet je lahko planinski (enodnevni ali večdnevni) ali pa je združen z ogledom določenega kraja ali okolice. Na izlet gremo lahko tudi k jezeru, reki, na morje. Organiziramo ga lahko v kombinaciji s prevozom ali pa tako, da v celoti temelji na hoji.

Prednost izletov je v tem, da se jih izvaja v naravi, na svežem zraku, soncu, ob vodi, stran od mestnega trušča in sodobne mehanizacije. Za organizacijo niso potrebni večji finančni izdatki, zato ga lahko organizira vsaka šola ali vrtec. Namen izletov ni le zabava, razvedrilo in aktiven počitek otrok, pač pa gre tudi za usmerjanje otrok k opazovanju naravnih lepot v različnih letnih časih. Ob opazovanju rastlinstva in živalstva, geološke sestave posameznih področij, vrste gozda in gozdnih sadežev razvijamo pri udeležencih izleta estetski čut do narave, kar bogati njihovo kulturo in ljubezen do narave, v kateri najdejo tudi kasneje razvedrilo in zabavo (Videmšek in Visinski, 2001).

Orientacijski izlet

Orientacijski izlet je praviloma usmerjena zaposlitev otrok, pri kateri glede na dane možnosti otroke s skrbno izbranimi nalogami usmerjamo po vnaprej določeni poti. Skupni čas trajanja naj ne presega treh ur, v skupni čas pa moramo vračunati pot do starta, čas hoje po progi in reševanje nalog, pa tudi igre na cilju, objavo rezultatov in povratek. Orientacijski izlet je lahko tekmovalnega značaja, lahko pa je bolj kot za mlajše, le dopolnjena oblika sprehoda ali izleta. Ta zaposlitev je primerna za starejše predšolske otroke.

V predšolskem obdobju se za tovrstno obliko zaposlitve pogostokrat uporablja Iskanje zaklada. Pri tem otroci poleg različnih nalog, ki jih morajo opraviti, iščejo še zaklad v obliki vrečke bonbonov, suhega sadja ipd. Ne glede na to, kakšne oblike orientacijskega pohoda izberemo, pa je pomembno, da se prej z otroki o tem pogovorimo.

Trim steza

Trim stezo lahko otroci obišejo v spremstvu vzgojiteljev, lahko pa tudi staršev. Tam si ogledajo skice gibalnih nalog, nato pa jih skupaj z vzgojiteljem ali starši poskusijo

izvesti. Vadba na trim stezi je, tako kot vse dejavnosti zunaj, odvisna predvsem od vremenskih razmer.

Cilji:

- razvijanje gibalnih in funkcionalnih sposobnosti,
- vadba v naravnem okolju, na svežem zraku,
- spoznavanje trim steze,
- spoznavanje narave.

Športno dopoldne, športno popoldne

Športno dopoldne in športno popoldne sta obliki dejavnosti, ki ju lahko organiziramo večkrat letno, lahko celo enkrat mesečno. Organiziramo ju lahko za posamezen oddelek vrtca, več oddelkov iz istega ali različnih vrtcev, lahko pa vključimo tudi otroke, ki vrtca ne obiskujejo. Športno dopoldne/popoldne navadno traja do 90 minut.

Vsebinska priprava športnega dopoldneva ali popoldneva zahteva ustrezno pripravo: določimo število otrok, ki bodo sodelovali, število otrok v posameznih skupinah, uredimo garderobni prostor, določimo prostor za vadbo, prostorsko razporedimo skupine otrok, pripravimo športne pripomočke in druge potrebščine, pripravimo urnik vadbe in organizacijo kroženja skupin od enega vadbenega prostora do drugega. Na posameznih vadbenih mestih lahko otroci tudi tekmujejo ali pa tekmovanje izvedemo le v zaključnem delu športnega dogodka (Videmšek in Pišot, 2007).

Vsebina je lahko različna, uporabimo lahko eno ali več športnih zvrsti, pa tudi vzporedne športne vaje, s katerimi otroci pridobivajo sposobnosti, ki jih potrebujejo pri določeni športni zvrsti. Vključimo lahko naravne oblike gibanja, vaje in igre za spretnosti z žogo, vožnjo s kolesom ali skirojem, rolanje, drsanje, smučanje, plavanje.

Športno dopoldne in popoldne sta organizacijski obliki, ki med seboj združujeta otroke, vzgojitelje in starše. S tem pripomoreta k socializaciji, otroci se spoznavajo med seboj in z odraslimi. Starši se namreč vse pogosteje vključujejo v ti dve obliki dejavnosti, kar je seveda pozitivno. Z otroki izvajajo različne elementarne igre in jim pomagajo pri osvajanju novih športnih znanj, tekmujejo v različnih spretnostih, z njimi pa se tudi zabavajo. Poleg tega je vedno dobrodošla njihova pomoč pri organizaciji in predvsem zagotavljanju varnosti.

Cilji:

- razvijanje gibalnih in funkcionalnih sposobnosti,
- osvajanje različnih športnih zvrsti in znanj,
- pridobivanje izkušenj športnega načina življenja,
- pridobivanje pozitivnega odnosa do športa na splošno,

- sprostitve in zabava.

Tečaji

Tečaji so oblike dejavnosti, namenjene spoznavanju in utrjevanju določene športne zvrsti (plavanje, smučanje, drsanje, plesne dejavnosti itn.). Strnjen čas dela ugodno vpliva na pridobivanje gibalnega znanja in navad v določeni športni zvrsti. Priporočljivo je, da tečaj vodi športni pedagog, ki ima poglobljena znanja z vidika elementarne športne vzgoje. Dogaja se namreč, da tečaj vodi strokovni kader, ki ima pomanjkljivo pedagoško znanje (Videmšek in Pišot, 2007).

Javni nastop

Javni nastop je občasna oblika prikaza športnih dejavnosti in dosežkov na področju športa. Prireditelj je v glavnem namenjena staršem, lahko pa tudi širši javnosti.

Vsebina nastopa je lahko podobna vsakodnevnim športnim dejavnostim ali pa se za nastop posebej pripravimo (npr. plesna točka ali predstavitev rolanja). Izvedba celotnega programa traja 30 do 40 minut (Videmšek in Pišot, 2007).

Smiselnost javnega nastopa je, da se pokažejo rezultati načrtnega, stalnega dela športne vzgoje, ne pa samo za to priložnost naučen program. Vaje v programu morajo biti enostavne in otrokom znane iz predhodne vadbe. Tako se lahko na primer mlajši igrajo njim priljubljeno igro, starejši pa premagujejo ovire ali telovadijo na otroških orodjih. Skratka počnejo tisto, kar se vsak dan dogaja v njihovih življenjih in njihovi okolici.

Pomembna je tudi organizacija takega dogodka. Vzgojitelji posameznih skupin morajo natančno vedeti, kje je njihovo zborni mesto, kje in kdaj nastopijo, kam odidejo po koncu in kje svoje otroke čakajo starši.

Letovanje in zimovanje

Večdnevno bivanje v naravi, kot sta letovanje in zimovanje, je poseben način življenja otroka v naravi. Je celovit vzgojni proces, ki pripomore k oblikovanju celotne otrokove osebnosti. Otroci odidejo brez spremstva staršev za nekaj dni v kraj, kjer se seznanijo z različnimi športnimi aktivnostmi. Glavna značilnost, pa tudi namen, je, da otroci večino časa preživijo zunaj, na svežem zraku.

Na zimovanje se otroci na zasneženem območju sankajo, igrajo na snegu, se seznanijo s smučarsko opremo in se učijo tudi osnovnih smučarskih veščin. Nasprotno se letovanje navadno izvaja poleti, večinoma v obmorskem kraju, kjer se otroci z različnimi igrami prilagajajo na vodo, naredijo pa tudi prve plavalne

zamahe v morju. Seveda pa ni nujno, da letovanje organiziramo ob morju. Izvedemo ga lahko v različnih predelih Slovenije, kjer otroci hodijo na različne izlete, se podajo na bližnjo vzpetino ali hrib in izvajajo različne športne dejavnosti. Najbolj pomembno je, da otroke peljemo v naravo, kjer spoznavajo novo okolje, živali in rastline, pa tudi značilnosti določenega predela Slovenije.

Pri organizaciji letovanja in zimovanja je pomembno, da pripravimo tudi dnevni red. S tem določimo potek življenja za vsak dan, režim življenja pa naj bo približno tak kot doma. Razlika naj bo le v tem, da se aktivnosti oziroma zaposlitve otrok prenesejo na zunanji prostor, pa tudi hranjenje in počitek sta lahko organizirana na prostem.

Poglavitni cilj zimovanja in letovanja je vračanje k naravi. Otroke je potrebno seznaniti z lepoto in vrednostjo narave ter z naravovarstvenim ravnanjem. To pa lahko dosežemo samo z bivanjem v naravnem okolju. Zmotno je mnenje tistih, ki mislijo, da se z otroki odpravimo na zimovanje ali letovanje samo zaradi učenja plavanja oziroma smučanja. Vsebine s področja plavanja oziroma smučanja ne smejo predstavljati edine oziroma celodnevne zaposlitve otrok. Tvorijo naj le integracijsko jedro, okoli katerega se prepletajo druge vsebine. To je le del iz široke palete vsebin, ki jih lahko uresničujemo samo v specifičnem naravnem okolju. Vse dejavnosti naj bodo sproščene, temeljijo naj predvsem na igri. Pravzaprav naj bo vse letovanje oziroma zimovanje ena sama velika igra. Le tako se bodo otroci zadovoljni vračali domov (Videmšek in Visinski, 2001).

Vsebina programa večdnvnega bivanja v naravi naj torej poleg športnega zajema tudi družabni in vzgojni del. Program naj bo smotrno načrtovan, vsebinsko bogat, zanimiv in pester. Prilagojen naj bo potrebam, interesom in zmožnostim otrok, da lahko optimalno prispeva k njihovem razvoju in zdravju ter da vsi otroci med vadbo doživljajo veselje in radost (Videmšek in Pišot, 2007).

Cilji:

- razvijanje gibalnih in funkcionalnih sposobnosti,
- razvijanje socialnih, spoznavnih in čustvenih sposobnosti in lastnosti,
- navajanje na športne dejavnosti,
- oblikovanje pozitivnega odnosa do narave,
- spodbujanje zavesti, da je potrebna skrb za naravo,
- oblikovanje otrokove celovite osebnosti.

2.11.1 PESTROST DEJAVNOSTI

Program dejavnosti naj bo prilagojen otrokovim potrebam, zmožnostim in interesom. Dejavnosti se razlikujejo glede na (Kurikulum za vrtce, 1999):

- cilj (razvoj gibalnih sposobnosti, utrjevanje znanja ...),
- vsebino (dejavnosti z žogo, naravne oblike gibanj, elementarne igre...),
- trajanje (gibalna minuta, vadbeni ura ...),
- prostor (notranji ali zunanji),
- vlogo otroka (spontane in vodene dejavnosti),
- čas izvajanja (priložnostni, vnaprej določen).

2.11.2 PRIMERI DEJAVNOSTI

Gibalne dejavnosti v kurikulumu za vrtce so:

- **Naravne oblike gibanja**

To so elementarne, najstarejše oblike gibanj, ki so temelj vsem drugim sestavljenim gibanjem. Z njimi uresničujemo vrsto ciljev: razvoj koordinacije, ravnotežja, moči, natančnosti, ritma, sodelovanja in ustvarjalnosti.

- **Dejavnosti žogo** Otroci z njimi razvijajo koordinacijo, dinamično ravnotežje, natančnost pri metih, lovljenju, zadevanjih in podajah, hitrost reagiranja, moč rok in ramenskega obroča; situacijska gibanja vplivajo na razvoj pozornosti in situacijskega mišljenja, na upoštevanje pravil ter spoštovanje razlikosti.

- **Elementarne igre**

Vplivajo na spoznavne sposobnosti, socializacijo, sodelovanje v skupini in usklajevanje interesov. Otroci se naučijo sprejeti zmago in poraz, spoznajo korist medsebojne pomoči, vsebino in pravila iger, pomen upoštevanja pravil; spodbujajo jih k vztrajnosti in odločnosti.

- **Plesne igre**

Otroci se gibljejo posamezno, v parih ali skupinsko, zavedajo se lastnega telesa ter raznovrstnosti gibanja, časa in prostora. Razvijajo ritem, sposobnost opravljanja različnih gibov, koordinacijo gibanja vsega telesa; sodelujejo s skupino.

- **Fina motorika**

S prsti in rokami si otrok skozi igro pridobiva nove gibalne izkušnje, ki so osnova za kasnejše gibalne vzorce. Gibalne dejavnosti je treba usmeriti na otipavanje s prsti in k razvoju taktilnega občutenja vsega telesa.

- **Gimnastične vaje**

Otrokom predstavljajo uvod v gibalne dejavnosti, med katerim se telo ogreje. Tu se otroci spoznajo z novimi pojmi in izrazi za različne dele telesa. S predšolskimi otroki

jih izvajamo v frontalni obliki in v preprostem ter organizacijsko najmanj zahtevnem načinu posredovanja.

- **Dejavnosti v ritmu**

Otroci ustvarjalno izvajajo ritmične dejavnosti s pripomočki in brez njih ter ob glasbeni spremljavi in brez nje.

- **Kompleksne gibalne naloge**

Izvajajo jih starejši predšolski otroci, sestavljene pa so iz osnovnih gibalnih nalog, ki so jih otroci usvojili že prej.

- **Sprostitvene dejavnosti**

Otroci se navajajo na sproščanje z različnimi oblikami. Spoznavajo se z doživljanjem ugodja ob različnih načinih dihanja, telesnem stiku, masaži itn.

Čim bolj pestra in široka je ponudba gibalnih izkušenj, tem večja je osnova za kasnejše zahtevnejše vzorce.

2.12 VLOGA ŠPORTNEGA PEDAGOGA V VRTCIH

Vzgojitelj je lahko tudi profesor športne vzgoje, ki je opravil študijski program za izpopolnjevanje iz predšolske vzgoje na Pedagoški fakulteti (Pravilnik o normativih in kadrovske pogoji za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje, Uradni list RS). Zavzemamo se, da bi bilo v vrtcih zaposlenih vedno več športnih pedagogov.

Delo športnega pedagoga naj bi bilo:

- v sodelovanju z vzgojitelji bi pripravljali letni načrt za posamezno skupino otrok;
- skupaj z vzgojiteljem bi vodil določeno število ur športne vzgoje v skupinah obeh starostnih obdobj;
- vzgojiteljem bi pomagal pri izvajanju športnega programa Zlati sonček;
- organiziral bi skupne akcije: kros, planinske izlete, športne dopoldneve in popoldneve, orientacijske izlete, nastope itn;
- starše bi ozaveščal o gibalnem razvoju njihovih otrok in o pomenu ustreznih gibalnih dejavnosti na otrokov celosten razvoj;
- program športno-vzgojnih dejavnosti bi udeleževal tako, da bi vsi otroci pri tem doživljali kar najbolj prijetne občutke ter da bi optimalno prispevali k njihovu razvoju in zdravju.

2.13 POMEN ŠPORTNIH DEJAVNOSTI ZA PREDŠOLSKE OTROK

Otrokov organizem je najbolj izpostavljen vplivom okolja v zgodnjem otroštvu, prav to pa vpliva na razvoj njegove osebnosti. Strokovnjaki so ugotovili, da vsega tistega, kar otrok zamudi v zgodnjem otroštvu, kasneje žal več ne more nadoknaditi. Otrokove dejavnosti v prvih letih življenja so podlaga za kasnejše športne dejavnosti, hkrati pa vplivajo tudi na razvoj in oblikovanje vrste njegovih sposobnosti, lastnosti, zmožnosti in značilnosti.

Zato je potrebno otrokom omogočiti in jih spodbujati, da z različnimi dejavnostmi v prostoru in na prostem razvijajo gibalne sposobnost, osvajajo osnovne gibalne koncepte oz. sheme in osnovne elemente različnih športnih zvrsti. Usmerjena športna dejavnost s specifičnimi programi je nedvomno sredstvo pospešenega ne samo gibalnega, temveč tudi spoznavnega, čustvenega in socialnega razvoja otroka. Seveda pa je potrebno skrbno izbirati tudi sredstva ter oblike in metode dela, s katerimi usmerjamo otrokov razvoj. Športna vzgoja naj bo torej v funkciji celostnega razvoja otroka. Pri tem naj bo vloga oz. obseg informacijske komponente v vzgojnem procesu ravno pravi, kar je nedvomno nujno potrebno za sproščeno otroštvo in normalen osebnostni razvoj otroka (Videmšek idr., 2001).

Za optimalen razvoj otroka je še zlasti v predšolskem obdobju nujno potrebna strokovna in sistematično načrtovana gibalno/športna aktivnost, ki mora temeljiti na strokovnih spoznanjih, kajti samo tako bomo lahko optimalno razvili otrokove gibalne in funkcionalne sposobnosti. (Videmšek in Visinski, 2001). Različni avtorji so doslej ugotovili, da se sposobnosti in lastnosti, ki jih otroci ne usvojijo pravočasno, kasneje zelo težko ali sploh ne morejo več razviti (Schmidt, 1999, v Volmut idr., 2004). To potrjuje dejstvo, da sta potrebo po gibanju in igri nedvomno otrokovi temeljni potrebi. Otroke je potrebno usmerjati, da iščejo svoje načine za rešitev zastavljene gibalne naloge in z lastno domišljijo odgovarjajo na nove izzive ter s tem sproščeno izražajo lastno ustvarjalnost in gibalno ekspresijo (Videmšek in Visinski, 2001).

Programi športnih dejavnosti morajo po kakovosti in obsegu zadovoljevati otrokovo potrebo po gibanju, igri in sprostivnosti. Prilagojeni naj bodo različnim potrebam, interesom in sposobnostim otrok, tako da lahko optimalno prispevajo k njihovem razvoju in zdravju.

Le zdrav otrok lahko uporablja svoje zmožnosti, je uspešen pri učenju in opravljanju mnogih življenjskih del, med katerimi je tudi šport. Bolj bo zdrav, pravilnejše bo rasel in popolnejše bodo vse njegove telesne funkcije. Zato moramo poskrbeti za otrokovo zdravje že od prvega dne njegovega življenja. Zdravo telo, ki se normalno razvija, je osnovno sredstvo, s katerim se otrok uveljavlja od začetka življenja – doživlja se z zadovoljstvom in veseljem.

Starši lahko poskrbijo, da se bo otrok veliko gibal, če je le mogoče zunaj, v naravi na svežem zraku. Tako poskrbijo da je otrok zdrav in se pravilno razvija. Še več koristi bo imel otrok, če mu starši dajo priložnost, da se pri tem druži z vrstniki.

2.14 ORGANIZACIJSKE OBLIKE PREDŠOLSKE ŠPORTNE VZGOJE

Na področju predšolske športne vzgoje poznamo več vrst vsebinsko specifičnih zaposlitev, s katerimi uresničujemo zastavljene cilje. Organizacijske oblike so odvisne od ciljev, ki jih želimo doseči, pa tudi od prostorskih in materialnih zmožnosti posameznega vrtca.

Oblike športnih dejavnosti v vrtcu so zelo raznolike, različna pa je tudi pogostost teh aktivnosti. Nekatero lahko izvajamo vsak dan, druge večkrat na teden, spet tretje le enkrat mesečno ali celo le enkrat letno. Vsekakor pa je priporočljivo, da jih izvajamo čim pogosteje, saj predstavljajo prijetno popestritev gibalne dejavnosti v predšolskem obdobju.

Redno izvajanje različnih organizacijskih oblik pa ni pomembno le zaradi dejavnosti same, pač pa tudi zaradi možnosti, da se aktivnostim pridružijo tudi starši. S tem še dodatno popestrimo in izboljšamo program gibalnih dejavnosti, saj tako otrokom pripravimo nepozabno izkušnjo, ki jo doživijo skupaj s starši.

2.15 OTROK IN IGRA

Igra je ena izmed pomembnih dejavnosti, ki je na različne načine vpletena v kurikulum za vrtce, tako v načrtovanje dejavnosti kot v življenje otrok v vrtcu. Igra je dejavnost, v kateri se spontano prepletajo različna področja otrokovega razvoja, od gibalnega in spoznavnega do čustvenega in socialnega.

Igra je otrokova osnovna in temeljna potreba. Ko se otrok igra, se giblje, preko gibanja in igre pa se uči, raziskuje, odkriva in krepi svoje psihomotorične sposobnosti. Ko potroši svojo odvečno energijo, se lahko bolj zbrano posveti tudi aktivnostim, ki zahtevajo večjo pozornost in koncentracijo. Ko otrok zadosti ostali svoji primarni potrebi po gibanju, veliko lažje sprejema nova spoznanja in znanja (Kovač, 2009).

Zelo pomembno je, da tudi gibalne naloge izvajamo preko igre. Igra je namreč že sama po sebi prijetna, hkrati pa otroku omogoča, da spoznava vrstnike, se

nauči soočanja z drugimi ljudmi ter si pridobi strpnost, prijateljstvo, obzirnost in občutek za sodelovanje.

3. CILJI

Cilj diplomske naloge je ugotoviti razlike oziroma podobnosti med slovenskim in španskim predšolskim sistemom, pri čemer smo se osredotočili na področje gibanja ter primerjali slovenski in španski dodatni športni program za predšolske otroke.

4. METODE DELA

Naloga je monografsko delo z uporabljenimi deskriptivno metodo dela. Primerjamo španski in slovenski sistem vrtcev, kurikulum za vrtce na področju gibanja, športne dejavnosti v slovenskem in španskem javnem vrtcu. Pomagali smo si s tujo in domačo literaturo, raziskovanjem na spletnih straneh ter z izkušnjami, pridobljenimi z delom v domačem javnem vrtcu. Veliko informacij glede španske predšolske vzgoje ter o španskem kurikulumu za vrtce pa smo pridobili v pogovoru z vzgojiteljico predšolskih otrok.

5. ŠPANSKI KURIKULUM

Španski vrtci v obvezen izobraževalni program vključujejo otroke od treh let starosti dalje. Pred tem pa je vključitev otroka prepuščena odločitvi staršev. Otroci obiskujejo vrtec in osnovno šolo. Izobraževanje predšolskih otrok traja tri leta in privzgaja otrokom socialne in osebne vrednote ter vrednote okolja. Izobraževalni programi vključujejo tudi vsebine, ki razvijajo gibalne in mentalne sposobnosti otrok. Od četrtega leta starosti dalje se otroci postopno uvajajo v branje in pisanje. Do konca predšolskega izobraževanja predelajo celotno abecedo. Čeprav sposobnost tekočega branja ni zahtevana, pa z zgodnjim izobraževalnim programom vzpodbujajo njen razvoj. Predšolsko izobraževanje je najnovejše področje španskega izobraževanja in je na splošno kakovostno, saj ga izvajajo predani specializirani učitelji. Vrednote, kot so osebna svoboda, odgovornost, demokracija državljanov, solidarnost, strpnost, enakopravnost, spoštovanje in pravičnost so poudarjene v programih za predšolsko izobraževanje. So sestavni del kurikuluma, ki opredeljuje tudi pravila, cilje, aktivnosti in materiale.

5.1 CILJI PREDŠOLSKEGA IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA V ŠPANSKIH VRTCIH

Temeljni cilji španske predšolske vzgoje v vrtcih so opredeljeni v Zakonu o vrtcih:

- odkriti in spoznati lastno telo,
- samostojno delovanje v vsakodnevnih aktivnostih,
- vzpostaviti socialne odnose z vrstniki in drugimi otroki,
- vzpostaviti socialne odnose z odraslimi in učitelji,
- opazovanje in raziskovanje okolja ter spoštovanje in skrb zanj,
- spoznati in spoštovati svoje kulturno okolje
- prikazati izkušnje iz lastnega življenja prek igre in drugih oblik izražanja,
- komuniciranje z verbalnim in neverbalnim sporazumevanjem,
- najti različne oblike komuniciranja in izražanja z uporabo lastnih načinov in osnovnih virov ter pri tem uživati

Osnova za načrtovanje, izvajanje in vrednotenje vzgojnega dela je spoznanje, da otrok dojema in razume svet celostno, se razvija v aktivni povezavi s svojim okoljem.

5.2 NORMATIVI IN STANDARDI

V prvo predšolsko obdobje vključujejo v španske vrtce otroke v starosti od nič do treh let, v drugo predšolsko obdobje pa od treh do šest let. Število otrok v skupini je odvisno od starosti otrok. V skupinah triletnikov jih je največ 20, v starejših skupinah pa do 25 otrok. Vrtec je čez leto odprt od 1. septembra do 30. junija, in sicer od 9h do 18h. Otroci v vrtcu tudi počivajo. Vrtci so brezplačni, starši plačujejo le hrano, če se tako odločijo.

5.3 IGRA IN VARNOST

Zagotoviti varno in zdravo okolje za otroka predstavlja pomemben del odgovornosti učiteljic. Prostori in okolje, v katerem se otroci igrajo ter gibajo, morajo biti primerno opremljeni za njihovo igro. Španija kot država in posamezna španska mesta se navadno držijo pravil, ki zahtevajo, da je območje igre zagrajeno, da ima v bližini pitno vodo ter minimalno število metrov na posameznika. Igra predstavlja pomemben del življenja otrok ter zgodnjega otroštva. Strokovnjaki predlagajo ter podpirajo številne možnosti, da se otroci čim več igrajo.

5.3.1 IGRE

Igra je v španskih vrtcih ena izmed pomembnih in specifičnih dejavnosti, ki je na različne načine vpletena v kurikulum za vrtce, tako v načrtovane dejavnosti kot v življenje otrok v vrtcu. Igra je dejavnost, v kateri se spontano prepletajo različna področja otrokovega razvoja, od gibalnega, spoznavnega do čustvenega in socialnega.

Za otroke je igra zelo naraven način izražanja. Predstavlja vir veselja, v katerem se običajno izrazi otrokovo močno čustveno angažiranje. Tako najlažje dosežemo, da si otrok na prijeten način zapomni zaporedje gibalnih vaj. Otrokovo razumevanje temelji na sposobnosti predstavljanja in vživljanja ter je pogosto vpeto v svet domišljije. Igra, ki se izvaja v skupini, je za otroke bolj zabavna in stimulativna kot individualne gibalne naloge. Z igrami, kjer je pomembno sodelovanje, ne pa tekmovalnost, otroci lahko na prijeten in dinamičen način razvijajo svoje gibalne in funkcionalne sposobnosti ter usvajajo različne gibalne koncepte oz. sheme. Otroci posnemajo drug drugega, prihajajo do novih spoznanj o sebi in drugih, se potrjujejo in si ustvarjajo čustven odnos do skupine in svojih dejanj. Otroci sodelujejo med seboj, prilagajajo svoje zanimanje ciljem skupine in spoštujejo pravila igre. Otroci, ki so bolj osamljeni, dobijo priložnost, da se pogovarjajo in spoznajo z vrstniki, tisti, ki pa so preveč vsiljivi, pa se podredijo pravilom skupine. Otroci med seboj razvijajo solidarnost, medsebojno pomoč ter spoznavajo in spoštujejo različnost. Otroci se

navadno v igri povsem sprostijo, zmanjšajo se jim celo nekatere bojazni, kot so strah pred govorjenjem pred celo skupino, strah pred zagovarjanjem stališč itd. (Jurak, 1999).

Otroška igra je ena pomembnih in specifičnih dejavnosti, ki je na različne načine vpletena v vsakdanje življenje otrok. Igra nastaja kot notranja otrokova potreba po gibanju, dejavnosti in delovanju. Igra je povezana z osnovnimi procesi razvoja človekove osebnosti v predšolski dobi. V španskem predšolskem sistemu, se pri razvijanju gibalnih sposobnosti dopolnjujeta dve vrsti iger, elementarne in didaktične igre.

Elementarne igre

Gre za igro, ki vključuje naravne oblike gibanja (hojo, tek, lazenje, skoke ...). Pravila so preprosta in jih lahko spreminjamo oz. prilagajamo, da bi dosegli zastavljeni cilj. Z njimi vadeči razvijajo svoje motorične sposobnosti (moč, hitrost, koordinacijo, ravnotežje ...), hkrati pa se ob teh igrah sprostijo in zabavajo. S prilagajanjem pravil lahko dosežemo, da s temi igrami spodbujamo sodelovanje med vadečimi, pomagamo posamezniku pri vključevanju v skupino itd. (Arnšek, 2008).

Elementarne igre lahko izvajamo v uvodnem, glavnem in zaključnem delu vadbene enote, saj s tem, ko spreminjamo pravila igre, lahko uresničimo različne cilje. Z živahnimi igrami vplivamo na pospešitev dihanja in krvnega obtoka ter na psihično razbremenitev. Z igrami, ki vsebujejo elemente posameznih športov in različne gibalne naloge, pa otroci pridobivajo in utrjujejo gibalna znanja. Z njimi vplivamo tudi na razvoj gibalnih in funkcionalnih sposobnosti. V zaključnem delu uporabimo manj intenzivne igre za umiritev (Arnšek, 2008).

Didaktična gibalna igra

Didaktična gibalna igra je dejavnost, ki celostno vpliva na otroka, zagotavlja nadgradnjo njegovih predhodnih izkušenj in z množico kompleksnih (sestavljenih iz različnih gibanj) in problemsko zastavljenih (otrok skuša sam priti do rešitve) gibalnih nalog spodbuja spoznavno angažiranje otroka. Njena temeljna značilnost je, da svoje specifične vsebinske značilnosti išče v razvojnih posebnostih otroka in otroku samem, ker izhaja iz njega. Pri tem deluje popolnoma nevsiljivo, saj zagotavlja zadovoljevanje otrokovih čustvenih in socialnih potreb (Videmšek in Pišot, 2007).

Igra otroku omogoča, da spoznava vrstnike, uči se soočanja z drugimi ljudmi, pridobi si strpnost, tovarištvo, obzirnost, občutek za sodelovanje. Otrok se preko igre vživlja v razne vloge, ki jih opaža pri dorašlih osebah. Kaže čustva do njih bodisi pozitivna, bodisi negativna.

Z otrokovo rastjo pa se spreminja tudi vsebina iger.

Tako se pojavi:

- prosto igranje
- posnemovalno igranje
- konstruktivno igranje

Igra je osrednja učna in razvojna dejavnost. Otrok se ob igri razvija, pridobiva vedno nova izkustva in se dejansko pripravlja na življenje.

5.3.2 POMEN IGRE

Igre omogočajo otrokom tudi medsebojni stik in povezovanje:

- Ob igri se **razvija ves organizem** (čutilni organi, mišice, delovanje pa otroka telesno pomirja),
- **razvija osebnost kot celoto** (otroka bogati, pogloblja, razvija otrokove funkcije in sposobnosti, ob tem, ko si otrok pridobiva izkušnje, in to na najbolj značilen način),
- **razvija domišljijo**, z njeno pomočjo se otrok udeležuje življenja odraslih, otrok v igri ustvarja,
- **razvija otrokovo inteligentnost**, saj se mora otrok v igri večkrat znajti v novem položaju in je dejansko nešteto krat zelo iznajdljiv,
- **igra pospešuje otrokov izobrazbeni napredek** (širi mu obzorja zaznavanja in znanja), v igri spoznava svet in preverja svoja spoznanja,
- **razvijata se mu mišljenje in volja** (z igro in prek igre se otrok vedno bolj znajde v objektivni resničnosti),
- otrokovi izdelki, do katerih pride z igranjem, so otroku zelo pri srcu, se jih veseli, mu ne prinesejo le novega izkustva, temveč krepijo otrokove nagibe za nadaljnje delovanje – kar ga pripelje do **pravih delovnih nalog**,
- **otrok se v igri emocionalno, čustveno izživlja**, saj v igri doživlja mnogo odnosov, vsebin, soigralcev, v igri se rešuje neljubih čustev, na primer strahu, saj se utegne igrati z miniaturo predmeta, ki se ga v vsakdanjem življenju boji,
- **pomembne vrednosti so socialna čustva**, socialni odnos, ki jih razvijajo in utrjujejo zlasti socialne igre (čut skupnosti, vzajemnosti, simpatije, dolžnosti, ustrežljivosti, pomoči ...), tako se že zelo zgodaj oblikujejo
- **pozitivne moralne lastnosti, osebne vrline** (obvladovanje samega sebe, smisel za podrejanje skupini, odgovornost, poštenost, samostojnost ...),
- **v igri mora otrok premagati marsikatero težavo**, saj ga le-to vzgaja k samostojnemu premagovanju težav, privzgaja mu pogum, saj marsikatera igra terja tveganje (plezanje, vožnja s kolesom, plavanje ...),

- **v igri otrok odkriva svoje želje, odkriva samega sebe** (želje, strahove, stiske ...), kar je tudi temelj terapije, saj igra otroka sprosti, rešuje škodljivih afektov, ureja odnose do določenih oseb, situacij, nalog ...

Pomen igre za otrokov razvoj

Igra precej vpliva na otrokovo telesno rast, na razvoj njegove inteligence, na pridobivanje izkušenj in znanja, potem na otrokovo čustveno življenje in na njegov razvoj v družbeno bitje (Merčnik, 2008).

Kadar se otrok igra, vadi in si krepi mišice in živčevje, si pridobiva razne spretnosti, spoznava svoje zmožnosti. V igri spoznava tudi fizično okolje in pravila, ki vladajo v njem. Na podlagi pridobljenih izkušenj ustvarja pojme, uči se mišljenja in poskuša reševati probleme, s katerimi se srečuje. Igra otroku omogoča, da spoznava vrstnike, uči se soočanja z drugimi ljudmi, pridobi si strpnost, tovarištvo, obzirnost, občutek za sodelovanje. Otrok se preko igre vživlja v razne vloge, ki jih opaža pri odraslih osebah. Kaže čustva do njih, bodisi pozitivna, bodisi negativna (Merčnik, 2008).

Dejansko otrok v igri hkrati razvija svoje funkcije v najširšem smislu besede ter hkrati pridobiva tudi nova izkustva. Ti procesi so v celotnem delovanju otrokove duševnosti medsebojno povezani ter vplivajo drug na drugega (Merčnik, 2008).

Z gibanjem otrok razvija koordinacijo oziroma skladnost gibanja (koordinacija gibanja celega telesa, rok in nog), povezuje gibanje z elementi časa, ritma in prostora, usvaja osnovne gibalne koncepte, spoznava različne položaje in odnose med deli lastnega telesa, med predmeti in ljudmi ter med ljudmi, spoznava in izvaja različne elementarne gibalne igre ter usvaja osnovne načine gibanja z žogo.

Otroke je potrebno uvajati v igre, kjer je potrebno upoštevati pravila, spoznati pomen sodelovanja v igralni skupini, medsebojne pomoči in »športnega obnašanja«. Spoznati morajo tudi osnovne varnostne ukrepe, ki so potrebni pri izvajanju gibalnih dejavnosti, ter skrb za lastno varnost in varnost drugih.

Razvoj in učenje v predšolskem obdobju

Poznavanje otrokovega razvoja predstavlja pomemben okvir za oblikovanje koncepta predšolske vzgoje v španskih vrtcih. Otrokov razvoj poteka skozi določene zaporedne stopnje, ki so opredeljene tako s kvantitativnimi kot kvalitativnimi spremembami. V otrokovem razvoju so obdobja, ki so najbolj primerna, da se otrok nekaj nauči, pridobi določeno spretnost na najbolj učinkovit način. Predšolska vzgoja v vrtcu mora graditi na otrokovih zmožnostih in ga voditi k pridobivanju novih doživetij, izkušenj ter spoznanj. Otroška igra je tista dejavnost, ki na najbolj naraven

način združuje temeljna načela predšolske vzgoje. Otroška igra je dejavnost, ki spremeni odnos do realnosti, je notranje motivirana, svobodna, odprta ter za otroka prijetna.

Predšolska športna vzgoja ponuja nešteto zmožnosti za opredelitev intelektualne, moralne in estetske neodvisnosti. Športna vzgoja bi morala upoštevati tako biološko kot kulturno stanje posameznika.

Telo kot povezovalno sredstvo gibalnih in duševnih značilnosti izraža:

- nadzor, poznavanje ter uporabo pri razvijanju motorike,
- glavno poglavitno sredstvo, ki predstavlja povezavo s svetom,
- z gibanjem otroci poznajo značilnosti lastnega telesa,
- poznavanje lastnega telesa je zelo pomembno za dožemanje notranjih in zunanjih čustev in emocij,
- ravnotežje ter nadzor lastnega telesa pri pokončni drži,
- nadzor motoričnega gibanja med nogami in rokami,
- koordinacijo med vidom in rokami.

5.5 PRIMERJAVA SLOVENSKEGA IN ŠPANSKEGA PREDŠOLSKEGA SISTEMA

V nadaljevanju bomo med seboj primerjali slovenski in španski sistem predšolske vzgoje in izobraževanja, njun kurikulum in področje gibanja.

Razdelitev kurikuluma na starostna obdobja otrok

<i>Slovenija</i>	<i>Španija</i>
1 – 3 leta	0 - 3 leta
3 – 6 let	3 - 6 let

Pri nas je kurikulum razdeljen na dve starostni obdobji, čeprav sta si programa zelo podobna. Razlika je v tem, da so nekatere dejavnosti v drugem starostnem obdobju dodane, razširjene, kompleksnejše ter zahtevnejše. Otroci v Sloveniji vstopijo v šolo s šestimi leti, v Španiji prav tako. V Španiji je v prvem ciklusu vključenih zelo malo otrok, tako da opravljajo vlogo varstva brez določenega kurikuluma, saj je večina otrok doma s starimi starši oziroma v »privat« varstvu. V »privat« varstvo je vključenih več otrok iste starosti s skupno varuško.

Kurikulum po posameznih področjih

Oba kurikulum sta razdeljena na posamezna področja, katera se zelo razlikujejo.

<i>Slovenski kurikulum</i>	<i>Španski kurikulum</i>
gibanje jezik umetnost družba narava matematika	osebna identiteta in avtonomija fizično in socialno okolje komunikacija in reprezentacija narava

Španci dajejo velik poudarek avtonomiji človeka, osebnemu razvoju, kamor spada spoznavanje lastnega človeškega telesa, komunikaciji ter uprizoritvi lastne osebnosti.

Raznovrstnost programov vzgoje in izobraževanja

Tako v Sloveniji kot v Španiji so najbolj obiskani javni vrtci. Zasebnih vrtcev je v Španiji zelo malo. Tudi v Sloveniji le peščica otrok obiskuje zasebne vrtce.

Možnosti v Sloveniji	Možnosti v Španiji
javni vrtec zasebni vrtec vzgojno-varstvene družine	javni vrtec zasebni vrtec varstvo na domu

Za razliko od Slovenije je velika večina španskih otrok do tretjega leta starosti doma s svojimi materami, tiste družine, ki nimajo te možnosti, pa dajo svoje otroke v vrtec. Varstvo na domu je tudi zelo popularna oblika predšolske vzgoje. Otroke ponavadi varuje starejša gospa brez strokovne izobrazbe za vzgojo predšolskih otrok. Mnogo izvajalcev ponuja več kot eno obliko dnevnega varstva (npr. dnevno in poldnevno varstvo). Varuhi pazijo na enega ali več otrok, starih do osem let, v času vrtca oziroma tudi izven šole in med počitnicami, običajno na svojem domu. Delo opravljajo vse leto, vsaj dve uri na dan. Dnevno se prilagajajo potrebam staršev, z njimi se dogovarjajo o pogojih in zahtevah.

Vrtci oziroma zasebniki lahko v Sloveniji organizirajo vzgojo in varstvo otrok v vzgojno-varstvenih družinah. Ta oblika vzgoje in varstva poteka na domu in jo lahko opravlja vzgojitelj ali pomočnik vzgojitelja, ki je zaposlen v vrtcu, ali zasebni vzgojitelj. Pogoja za organiziranje vzgojno-varstvene družine sta potreba in interes staršev ter premajhno število prostih mest v javnem vrtcu.

Vrtci lahko organizirajo tudi občasno varovanje otrok na njihovem domu. To je posebna oblika storitve, ki je že uveljavljena v zahodnih državah, pri nas pa jo nekaj let ponujajo različne gospodarske organizacije in društva. Novi zakon vrtcem omogoča, da glede na možnosti in interese ter glede na potrebe svojega okolja organizirajo varstvo na domu za predšolske in osnovnošolske otroke. Varstvo na domu lahko opravljajo delavci vrtca (vzgojitelji, pomočniki vzgojiteljev in svetovalni delavci) in zunanji sodelavci, vendar zakon določa, da morajo imeti najmanj srednjo izobrazbo ali pet let izkušenj v vzgojno-izobraževalnem delu. To storitev v celoti plačajo starši.

Med drugimi oblikami varstva lahko omenimo še varstvo pri starih starših in ostalih sorodnikih. V Španiji je veliko otrok v prvem starostnem obdobju v varstvu pri starih starših.

Tabela 1

Vključenost otrok v vrtce po izvajalcu predšolske vzgoje in starostnih obdobjih v Sloveniji, šolsko leto 2008/2009 (Statistični urad Republike Slovenije)

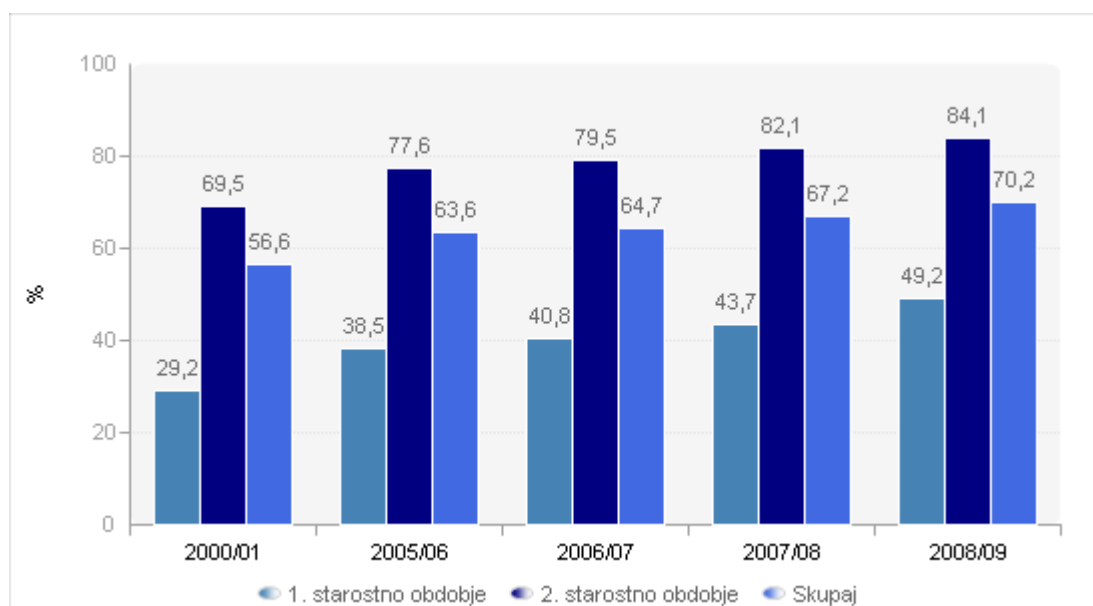
	Število vrtcev	Število oddelkov	Otroci		
			skupaj	1. starostno obdobje	2. starostno obdobje
Skupaj	845	3.878	65.966	19.497	46.469
Javni vrtci	821	3.788	64.497	18.984	45.513
Zasebni vrtci	24	90	1.469	513	956

Tabela 2

Otroci, vključeni v vrtce, po dopolnjenih letih starosti in spolu v Sloveniji za šolsko leto 2008/2009 (Statistični urad Republike Slovenije)

Starost (leta)	Skupaj	Deklice	Dečki
Skupaj	65.966	31.816	34.150
1 leto	7.799	3.835	3.964
2 leti	11.698	5.606	6.092
3 leta	14.283	6.898	7.385
4 leta	15.608	7.641	7.967
5 let	15.802	7.560	8.242
6 let ali več	776	276	500

Število otrok, vključenih v vrtce, je v šolskem letu 2008/09 glede na preteklo leto večje za 7,5 %. V predšolsko vzgojo in izobraževanje v vrtcih in vzgojno-varstvene družine je vključenih skoraj 66.000 otrok, to je 70 % vseh otrok ustrezne starosti.

Slika 1. Vključenost otrok v predšolsko vzgojo po starostnih obdobjih v Sloveniji za šolsko leto 2000/01- 2008/2009. Pridobljeno 14.06.2009 iz http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2327.

Tabela 3

Število otrok na vzgojitelja in pomočnika vzgojitelja v Sloveniji za šolska leta 2005/06 do 2008/2009 (Statistični urad Republike Slovenije)

Šolsko leto	skupaj	1. Starostno obdobje	2. Starostno obdobje
2005/2006	8,2	5,8	9,4
2006/2007	8,1	5,8	9,4
2007/2008	8,2	6,0	9,4
2008/2009	8,2	6,3	9,4

Trajanje predšolskih programov

Dnevni in poldnevni programi so namenjeni otrokom od 1. leta starosti do vstopa v šolo in obsegajo vzgojo, varstvo in prehrano otrok.

slovenski vrtci	španski vrtci
dnevni in poldnevni programi krajši program	dnevni in poldnevni program

Večina otrok pri nas je vključenih v dnevne in poldnevne programe. Dnevni program traja od 6 do 9 ur in lahko poteka dopoldne, popoldne, ves dan ali izmenično. Poldnevni program traja od 4 do 6 ur; poteka lahko dopoldne, popoldne ali izmenično.

Krajši program traja od 240 do 600 ur na leto. Namenjen je otrokom iz odročnih in demografsko ogroženih krajev, starim od treh let do vstopa v šolo. Obsega vzgojo, varstvo, lahko pa tudi prehrano otrok.

Glede na potrebe staršev svet vrtca vsako leto določi poslovni čas. Poslovni čas vrtcev traja v večini primerov od deset do enajst ur. Najpogostejši poslovni čas vrtcev je od 5.30 ali 6.00 do 16.00 ali 16.30. Vrtci poslujejo vsak delovni dan v tednu in v letu, nekateri pa opravljajo tudi dežurstva ob sobotah.

Pri Špancih je poslovni čas vrtcev malo drugačen. Prihod otrok v vrtce je med 8.30 in 9.00. Otroci so v vrtcu do 14.00. V času kosila pridejo starši po svoje otroke, v vrtec jih zopet vrnejo ob 16.00. Tako naredi 90% španskih družin. Za družine, ki nimajo možnosti priti po svoje otroke, imajo vrtci organizirano učilnico, kamor pripeljejo hrano iz različnih šolskih kuhinj. Drugi del vzgoje in izobraževanja v vrtcih tako poteka od 16.00 do 18.00.

Razmerje strokovnih delavcev in otrok v skupini

Otroci so v vrtcih razdeljeni na dve starostni obdobji in glede na število otrok so temu primerno razdeljeni tudi strokovni delavci. Pri nas je v primerjavi s Španijo v eni skupini manj otrok na enega strokovnega delavca.

Slovenija	Španija
prvo starostno obdobje (1-3 leta) 2:12 drugo starostno obdobje (3-6 let) 2:22	Prvo starostno obdobje (0 let) 1:8, (1-2 leta) 1:13 Drugo starostno obdobje (3 leta) 1:20, (4-6 leta) 1:25

Primerjava vsebine slovenskega in španskega kurikulumuma za vrtce na področju gibanja

Glede na vsebino kurikulumuma za vrtce na gibalnem področju se slovenski in španski kurikulum na prvi pogled ne ločita bistveno. Oba sta sestavljena na podoben način, glavni poudarek imata na naravnih oblikah gibanja, ki predstavljajo osnovo vsem nadaljnjim aktivnostim.

Slovenski kurikulum	Španski kurikulum
• naravne oblike gibanja • upravljanje z različnimi predmet • razvijanje ravnotežja in koordinacije • igranje elementarnih iger • dejavnosti ob ritmu in ob glasbeni spremljavi • dejavnosti z žogo • igre ob in v vodi • igre na snegu • igre v naravi • izvajanje gimnastičnih vaj • vožnja z otroškimi vozili • osvojitev rolanja ali drsanja	• naravne oblike gibanja • razvijanje ravnotežja in koordinacije • igranje elementarnih iger • dejavnosti ob ritmu in glasbi • dejavnosti z žogo • izvajanje gimnastičnih vaj

Naša posebnost, stalnica v vrtcih, so večdnevne aktivnosti v naravi, namenjene starejšim skupinam otrok. Potekajo poleti – letovanje, pozimi – zimovanje, ter jeseni – jesenovanje. Vrtci jih v poljubnem številu (običajno do trikrat letno) ponudijo staršem, so prostovoljni in samoplačniški. Izvajajo jih izven kraja bivanja otrok, zagotovljene morajo imeti določene primerne razmere. Namensko morajo ustrezati različnim športnim aktivnostim, letovanje se izvaja v obmorskem kraju ali v zdraviliškem kraju, kjer se lahko izvajajo igre v in ob vodi ter učenje plavanja. Zimovanje je postavljeno v višje ležeč kraj z ustreznimi snežnimi razmerami in smučiščem. Tu se otroci srečajo z igrami na snegu, prvimi smučarskimi zavoji, tekom na smučeh itn. Jesenovanje pripravijo v krajih, ki otrokom omogočajo opazovanje narave, živali in hojo v naravi. Pogosto je to turistična kmetija, centri za obšolske dejavnosti, postavljeni v manj turistične kraje z zanimivo in pestro okolico. Temeljni cilj vseh teh oblik gibalnih dejavnosti je preživljanje časa v naravi na čistem zraku, poleg tega pa tu otroci pogosto prvič preživijo več dni brez staršev. Krepijo si zdravje, razvijajo poleg gibalnih in funkcionalnih tudi spoznavne, socialne in emocionalne sposobnosti in lastnosti. Spremljajo jih njihove vzgojiteljice iz vrtca, ki otroke poznajo in ki jim otroci zaupajo. Pridružijo se jim tudi strokovni sodelavci - učitelji plavanja in smučanja, ki športnim aktivnostim dvignejo kakovost. Popestritev predstavljajo ljudje posebnih, otrokom (ne)poznanih poklicev, kot so lovci, gozdarji, kmetje, potapljači, ribiči, gorski reševalci, ki jim na zanimiv način predstavijo svoje delo, ali pa jih odpeljejo na vožnjo z motornimi sanmi, čolnom... Športne vsebine ne predstavljajo edine oziroma celodnevne zaposlitve otrok, temveč tvorijo le integracijsko jedro, okoli katerega se prepletajo druge vsebine. Program je smotrno načrtovan, vsebinsko bogat in zanimiv. Prilagojen je potrebam, interesom in zmožnostim otrok, da lahko optimalno prispeva k njihovem razvoju in zdravju ter da vsi otroci med vadbo doživljajo veselje in radost.

Tabela 4

Število otrok v španskih javnih in zasebnih vrtcih za šolsko leto 2008/2009.

Pridobljeno 15.06.2009 iz

http://www.mec.es/mecd/estadisticas/educativas/dcce/DATOS_Y_CIFRAS_WEB.pdf

VRTCI V ŠPANIJ	JAVNI VRTCI	%	ZASEBNI VRTCI	%	VSOTA
	1.041.426	64,3	579.089	35,7	1.620.515

Kot sem že omenila, v Španiji večina otrok obiskuje javne vrtce. Predšolska vzgoja je na voljo do šestega leta starosti in je prostovoljna. Razdeljena je na dva dela: za otroke od nič pa do treh let ter od treh do šest let. V predšolske ustanove je vključena velika večina otrok (več kot 95% šestletnikov). Tudi zasebni vrtci so zelo obiskani, vendar manj kot javni. Osnovni cilj vrtcev je harmoničen razvoj otrokove osebnosti: razvijanje psihomotorike, pozitivnega odnosa do samega sebe, kreativnosti, iniciativnosti ter socialnih interakcij.

Tabela 5

Število otrok v Španiji v prvem in drugem starostnem obdobju za posamezna šolska leta. Pridobljeno 15.6.2009 iz

http://www.mec.es/mecd/estadisticas/educativas/dcce/DATOS_Y_CIFRAS_WEB.pdf

	1997 - 98	2002 - 03	2006 - 07	2007 - 08	2008-2009
VRTCI	1.112.740	1.282.092	1.552.628	1.620.515	1.765.719
PRVO STAROSTNO ODBOJE	72.365	142.612	250.439	272.780	370.596
DRUGO STAROSTNO ODBOJE	1.050.375	1.139.480	1.302.189	1.347.735	1.395.123

Iz leta v leto se število otrok tako v prvem starostnem obdobju kot v drugem povečuje. Tako v Španiji kot v Sloveniji je vedno več otrok, ki obiskujejo vrtce. Če pa primerjamo število otrok v prvem oziroma drugem starostnem obdobju, vidimo, da je velika razlika v številu otrok. V prvem ciklusu je zelo malo otrok. Večina otrok je doma s svojo materjo oziroma v »privat« varstvu, medtem ko v drugem ciklusu velika večina otrok obiskuje vrtce.

Tabela 6

Število otrok v vrtcih, razdeljenih po spolu za šolsko leta 2008/2009. Pridobljeno 15.06.2009 iz

http://www.mec.es/mecd/estadisticas/educativas/dcce/DATOS_Y_CIFRAS_WEB.pdf

	dekleta	fantje
%	53	47

Zelo zanimivo je to, da je bilo v šolskem letu 2008/2009 vpisanih več deklet kot fantov.

Tabela 7

Število otrok v odstotkih v posameznih španskih regijah. Pridobljeno 15.06.2009 iz

http://www.mec.es/mecd/estadisticas/educativas/dcce/DATOS_Y_CIFRAS_WEB.pdf

regija	% otrok
Španija	100
Andalucia	19,4
Aragon	2,6
Asturias	1,8
Balears	2,0
Canarias	4,4
Cantabria	1,1
Castilla y Leon	5,1
Castilla- La Mancha	4,1
Cataluna	15,2
Comunidad Valenciana	10,2
Extremadura	2,4
Galicia	5,2
Madrid	14,2
Murcia	3,4
Navarra	1,3
Pais Vasco	4,4
Rioja	0,6
Ceuta	0,2

Mellila	0,2
Oberta de Catalunya	0,5
Uned	1,7

Razpredelnica nam prikazuje število otrok v odstotkih v šolskem letu 2008/2009, po posameznih regijah v Španiji. Alicante spada pod regijo Comunidad Valenciana, v kateri je 10,2% otrok glede na celotno Španijo. Spada v eno večjih regij v Španiji.

5.6 DODATNI ŠPORTNI PROGRAM V SLOVENIJI

5.6.1 PROGRAM ZLATI SONČEK

Program Zlati sonček je nadaljevanje široko zasnovanega projekta Športne značke, ki ga je leta 1974 izdelal inštitut za kineziologijo pri Fakulteti za šport. Zasnovan je bil kot strokovno načrtovana športna ponudba v različnih starostnih obdobjih, kot protiutež pogosto pretirani skrbi družbe za tekmovalni in vrhunski šport, torej športni vzgoji in športnemu razvedrilu. Pri pobudah za vsebinske in organizacijske spremembe je sodelovalo tudi 140 vzgojiteljic in leta 1996 je bil program za mlajše starostne skupine prenovljen. Namenjen je predšolskim otrokom in otrokom prvega triletnega devetletke in se z izbranimi vsebinami časovno ujema prav z začetkom obdobja, ki je za gibalne oziroma športne spodbude najprimernejše. V nadstandardni program Zlati sonček se vrtci vključujejo prostovoljno, zanj niso zagotovljena redna proračunska sredstva, kar pa mu ne preprečuje velikega uspeha, saj je vanj vključenih 159 slovenskih občin.

Namen programa je:

- obogatiti program redne gibalne oziroma športne vzgoje s sodobnimi športnimi vsebinami
- s privlačno likovno podobo in načinom izvedbe motivirati kar največ otrok, staršev in vzgojiteljic ter razrednih učiteljic za sodobno zasnovano športno vzgojo
- vsaditi v otroško zavest željo, navado in potrebo po ukvarjanju s športom v vseh starostnih obdobjih

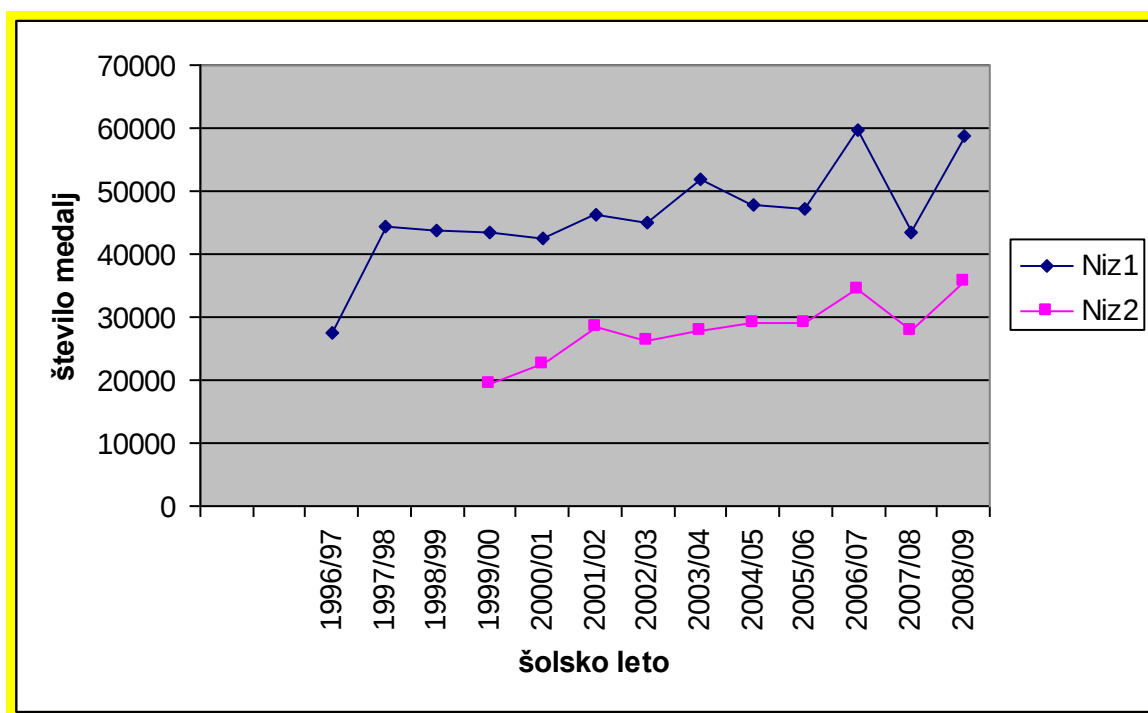
Cilj programa je bogatenje življenja z raznovrstnimi športnimi vsebinami v vseh letnih časih. Program ni tekmovanje, temveč igra, pravi cilj ni osvajanje medalje, ampak dejavnost sama. Pomembno je sodelovanje v programu in ne storilnost, zato je program zasnovan tako, da je vabljen in uresničljiv tudi za manj zmogljive. Izvajalci morajo največ pozornosti posvetiti igri in vadbi, ki naj bo prijetna in prilagojena otroku. Neuspešnih otrok naj pri tem programu ne bi bilo.

V predšolskem obdobju je otrokom namenjen *A program*, ki vsebuje:

- 5 izletov (eden jeseni, eden pozimi in trije spomladi),
- plavanje (drsenje v vodi z laktmi naprej in vztrajanje v tem položaju najmanj pet sekund),
- rolanje – kotalkanje (vožnja na razdalji 200 metrov, med vožnjo počep pod prečko) ali kolesarjenje (otrok se prosto vozi dve minuti po prostoru 20 x 20 metrov, med vožnjo ne sme stopiti na tla),
- smučanje (v stopničastem koraku se s smučmi povzpne na snežni kup, ki je visok vsaj en meter in se nato spusti po nagibu) ali hoja ali tek na smučeh na razdalji 500 metrov ali drsanje (vožnja na razdalji 25 metrov, med vožnjo počep pod prečko in vožnja po eni nogi na razdalji dveh metrov),
- spretnost z žogo (vodenje žoge na razdalji 10 metrov in met žoge z razdalje dveh metrov v koš ter v paru petkrat podaja žoge na razdalji najmanj dveh metrov).

Če se otrok vključi v izvedbo štirih nalog, prejme priznanje - malo modro medaljo.

Število razdeljenih priznanj (medalij) v programu Zlati sonček v vseh letih izvajanja programa (podatki Zavoda za šport Slovenije):

Slika 2. Število razdeljenih priznanj v programu Zlati sonček. Pridobljeno 10.06.2009
<http://www.sportmladih.net/8.0.html>.

5.6.2 DODATNI ŠPORTNI PROGRAM ZA PREDŠOLSKE OTROKE V ŠPANIJ

Španski sistem predšolske vzgoje nima nobenega podobnega programa dodatnih športnih dejavnosti za predšolske otroke.

6. SKLEP

Predšolska vzgoja v vrtcih je, ne glede na to, da sistemsko in vsebinsko predstavlja del celotnega edukacijskega sistema, specifična, in sicer z vidika delovanja vrtca kot institucije, organizacije življenja v vrtcu, vpetosti vrtca v lokalno skupnost, podpore višji kakovosti življenja v družinah predšolskih otrok in tudi z vidika ciljev, vsebin in metod dela (Umek, Fekonja, Kavčič in Poljanšek, 2002).

Kurikulum za vrtce (1999) je oblikovan kot odprt nacionalni dokument, ki v veliki meri gradi na sodobnih načelih predšolske vzgoje, globalni cilji in cilji so opredeljeni za posamezna področja dejavnosti, in sicer za prvo in drugo starostno obdobje.

V diplomskem delu smo se posvetili primerjavi slovenskega ter španskega kurikulumu za predšolske otroke na področju gibanja. Najprej smo opisali vse značilnosti slovenskega kurikulumu ter njegovo vsebino, nato pa še španski kurikulum. Opredelili smo, kaj je kurikulum ter pregledali sestavine in vrste kurikulumov. Nato smo nadaljevali s kurikulumom za vrtce, kje smo bolj natančno opisali področje gibanja ter oblike gibalnih dejavnosti v vrtcu. Nadaljevali smo z opisom španskega kurikulumu in cilji predšolskega izobraževalnega programa v španskih vrtcih. Sledila je primerjava med slovenskih in španskim predšolskim sistemov. Za konec pa smo opisali še dodatni športni program v Sloveniji, program Zlati sonček. Na podlagi primerjave smo ugotovili, da se slovenski kurikulum precej razlikuje od španskega.

V prvem delu smo se poglobili v pomen gibalnih dejavnosti za predšolske otroke. Gibanje je eden temeljnih elementov otrokovega razvoja, saj vpliva tudi na ostala področja. Zelo pomembno je, da navajamo otroka na gibanje oziroma šport v zgodnji mladosti, ko v največji meri vplivamo na razvoj njegovih gibalnih sposobnosti. Zlasti pomembno je obdobje do tretjega leta starosti, velik napredek v razvoju gibalnih sposobnosti pa dosežemo do šestega leta starosti. Z gibanjem ponudimo otroku tudi enega od koristnih načinov preživljanja prostega časa.

V diplomskem delu smo se posvetili nekaterim značilnostim predšolskega otroka in njegovemu dojemanju sveta. Smisel predšolske športne vzgoje v tem starostnem obdobju je predvsem dojemanje športa in navajanje na športno dejavnost skozi igro. Glavno vodilo je torej igra, ki posamezniku omogoča spoznavanje najrazličnejših športni prvin, dojemanje samega sebe. Z igro krepí samozavest, omogočeno je navezovanje socialnih stikov in delovanje posameznika v skupini, ki se mora podrediti določenim zakonitostim.

Diplomsko delo je namenjeno vsem študentom, vzgojiteljicam ter staršem, ki jih zanima predšolski sistem na področju gibanja tako pri nas kot v Španiji.

7. LITERATURA:

1. Bahovec, E. D. in Kodelja, Z. (1996). *Vrtci za današnji čas*. Ljubljana: Center za kulturološke raziskave pri Pedagoškem inštitutu, Društvo za kulturološke raziskave.
2. *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. (1995). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
3. Bohinc, F. (2002). *Vloga in pomen športne aktivnosti v predšolskem obdobju v Otroci v gibanju*, Zbornik prispevkov 2. mednarodnega znanstvenega posveta, Kranjska Gora, 10.-12. oktober 2002 (str. 78–80). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
4. Cvetek, S. (1993). *Visokošolski kurikulum: strategije načrtovanja, izvedbe in evalvacije študijskih programov*. Maribor: Dialog.
5. Čadež, Š. (2005). *Primerjava športnih dejavnosti v okviru slovenskega in angleškega kurikuluma za vrtce*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
6. Divjak, Z. (1996). *Vzgoja JE.....NI znanost*. Ljubljana: Educy d.o.o. Ljubljana
7. Fernandes, G., D. (1998). *La Educacion infantil: Investigacion y desarrollo del curriculum*. Cordoba. Servicio de Publicaciones de la Universidad de Cordoba.
8. Gavin, M., Dowshen, S., Izenberg, N. (2007). *Otroci v formi, praktični vodnik za vzgojo zdravih otrok- od rojstva do najstniških let*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba.
9. Gonzales, E., A. in Vidanes, E., A. (2005). *La nueva ordenacion de la Educacion Infantil*. Madrid: Editorial Escuela Espanola. Graficas Muriel, S.A.

10. Henigman, M. (2008). *Organizirana vadba za najmlajše-kdaj je pravi čas?* Pridobljeno 03.05.2009 iz [http:// www. ringaraja.net/organizirana-vadba-za-najmlajše- -kdaj-je-pravi-čas](http://www.ringaraja.net/organizirana-vadba-za-najmlajše-kdaj-je-pravi-čas) 1021. html
11. Horvat, L. in Magajna, L. (1989). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
12. Ibanez, S., C. (1998). *El proyecto de educacion infantil y su practica en el aula*. Madrid: Editorial La Muralla, Impreso por Grafur, S.A.
13. Jurak, G. (1999). Pomen igralne oblike učenja za otroke in mladino v današnjem in prihajajočem času. V Zbornik 12. strokovnega posveta Zveze društev športnih pedagogov Slovenije, Rogaška Slatina, 6.-8. maj (stran 87-92). Ljubljana: Zveza društev športnih pedagogov Slovenije.
14. *Izhodišča kurikularne prenove* (1996). Ljubljana: Nacionalni kurikularni svet.
15. *Kurikulum*. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Didaktika športne vzgoje. Pridobljeno 26.1.2009 s svetovnega spleta:
http://www.sp.uni-lj.si/didaktika/Predavanja/3_L/5_kurikulum4.11.pps
16. Petrovič, K. (1991). *Športna vzgoja otrok v družini – med znanstvenimi spoznanji in prakso*. Izobraževanje v Sloveniji za 21. stoletje: koncepcija in strategija športne vzgoje v Sloveniji, Ljubljana: ZRS za šolstvo in šport.
17. Pistotnik, B. (2004). *Vedno z igro*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
18. Videmšek M. in Pišot, R. (2007). *Šport za najmlajše*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
19. *Predšolska vzgoja in izobraževanje v vrtcih*. (9.6.2004). Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 14.06.2009 s svetovnega spleta:
http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2327

20. Prusnik, T. (2003). *Gibanje je osnova otrokovega razvoja*. Otroci, 4, Pridobljeno 3. 5. 2009 iz http://med.over.net/revija_otroci/maj2003/gibanje.php
21. Saje, P. (2002). *Gibalne dejavnosti otrok do 3. leta starosti v okviru družine*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
22. Strel, J., Šturm, J. in Ambrožič, F. (1982). *Ovrednotenje informacijskega sistema za ugotavljanje in spremljanje motoričnih sposobnosti in morfoloških značilnosti šolske mladine v SR Sloveniji*. Ljubljana: Visoka šola za telesno kulturo.
23. Sušnik, N. (2003). *Športna dejavnost otrok starih od tri do šest let v okviru družine*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
24. Širec, J. (1983). *Kaj je kurikulum?* Ljubljana: Sodobna pedagogika, let. XXXIV, št. 7-8.
25. Škof, B. in Kovač, M., (2002). *Razvojne smernice športne vzgoje*. Nova Gorica: Zveza društev športnih pedagogov Slovenije.
26. *Športna programa Zlati sonček in Krpan*. Ljubljana: Zavod za šport Slovenije. Pridobljeno 10.06.2009 s svetovnega spleta: <http://www.sportmladih.net/8.0.html>
27. Štemberger, V. in Pišot, R. (2002). *Gibalna/športna aktivnost in otrok*. Didakta, 11 (64/65), 39-40.
28. Ušaj, A. (1997). *Osnove športnega treniranja*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
29. Videmšek, M. in Visinski, M. (2001). *Športne dejavnosti predšolskih otrok*. Ljubljana, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

30. Videmšek, M., Strah, N. in Stančevič, B. (2001). *Igrajmo se skupaj: Program športnih dejavnosti za otroke in starše*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
31. Videmšek, M. (2003). *Predšolska športna vzgoja v luči novega kurikuluma za vrtce* (Seminarsko gradivo). Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Center za stalno strokovno izpopolnjevanje.
32. Videmšek, M. (1994). *Načrtovanje in izvedba športne vzgoje v vrtcu*. Ljubljana: Fakulteta za šport: Oddelek za permanentno izobraževanje.
33. Videmšek, M., Berdajs, P. in Karpljuk, D. (2003). *Mali športnik; Gibalne dejavnosti otrok do tretjega leta starosti v okviru družine*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
34. Videmšek, M., Drašler, A. in Pišot, R. (2003). *Gibalna igra kot sredstvo za seznanjanje s tujim jezikom v zgodnjem otroškem obdobju*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
35. Volmut, T., Jelovčan, G., Zorc, J. in Pišot, R. (2004). *Ocena gibalne/športne ter zdravstvenega stanja in počutja vrtčevskih otrok*. Zbornik 17. strokovnega posveta športnih pedagogov Slovenije (str. 193-198). Ljubljana: Zveza društev športnih pedagogov Slovenije.
36. Vrtovec, Ž. (2008). *Interes staršev za vključevanje otrok do osmega leta starosti v športne programe v Slovenskih Konjicah*. Diplomsko delo, Ljubljana: Fakulteta za šport.